

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

(Պարբերական գիտական ժողովածու)

Գիրք 8

Երևան
«ՕՐ-ԴԱՐ» հրատարակչություն
2015

Գիրքը հրատարակության է երաշխավորվել Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Խմբագրական խորհուրդ՝

ԷՂՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ (նախագահ), տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՐՄԵՆԱԿ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ (վոյննախագահ), տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ՎԱՐԴԱՆ ԲՈՍՏԱՆՁՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԵԴԻԱԶԱՐՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՂԱՍԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՇՈՏ ԲԱՅԱԴՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԹԱԹՈՒԼ ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ՀԱՅԿ ՕՐԴՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու
ՀԱՅԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
ՍԱՐԻՆԵ ՀԱՏԻՑՅԱՆ (պատասխանատու քարտուղար), տնտեսագիտության թեկնածու

Պատասխանատու խմբագիր՝

ԼԱՎՐԵՆՏԻ ՄԻՐՉՈՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Տնտեսության զարգացման և կառավարման հիմնախնդիրներ:

Պարբերական գիտական ժողովածու / Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտ: Խմբ. խորհ. – Եր.: «ՕՐ-ԴԱՆ» հրատարակչություն, 2015.

Գիրք 8. - 338 էջ:

Ժողովածուում ներառվել են տնտեսության և դրա առանձին ոլորտների զարգացման ու կառավարման հրատապ հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական աշխատանքների արդյունքները:

Գիրքը կարող է օգտակար լինել կառավարման մասնագետներին, ինչպես նաև բուհերի ուսանողներին, մագիստրանտներին և ասպիրանտներին:

ИНСТИТУТ
ЭКОНОМИКИ И
УПРАВЛЕНИЯ

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ И УПРАВЛЕНИЯ

(Периодический научный сборник)

Книга 8

Ереван
Издательство «Ор-Дар»
2015

*Книга рекомендована к изданию решением
Ученого совета Института экономики и
управления*

Редакционный совет:

ЭДУАРД ОРДЯН (председатель), доктор экономических наук, профессор
АРМЕНАК ДАРБИНЯН (зам. председателя), доктор экономических наук, профессор
ВАРДАН БОСТАНДЖЯН, доктор экономических наук, профессор
БЕНИАМИН ЕГИАЗАРЯН, доктор экономических наук, профессор
АГАСИ САРКИСЯН, доктор экономических наук, профессор
АШОТ БАЯДЯН, доктор экономических наук, профессор
ТАТУЛ МАНАСЕРЯН, доктор экономических наук, профессор
АЙК ОРДЯН, кандидат экономических наук
АЙК КАЗАРЯН, кандидат экономических наук, доцент
МАРИНЕ АЙРИЯН (ответственный секретарь), кандидат экономических наук

Ответственный редактор:

ЛАВРЕНТИЙ МИРЗОЯН, кандидат педагогических наук, доцент

***Проблемы развития экономики и управления.** Периодический
научный сборник / Институт экономики и управления:
Ред. совет. - Ер.: Издательство "Ор-Дар", 2015.
Книга 8. - 338с.*

В сборнике включены результаты научных трудов, посвященных актуальным проблемам управления, развития экономики и ее отдельных отраслей.

Книга предназначена для специалистов управления, а также студентов, магистрантов и аспирантов вузов.

INSTITUTE OF
ECONOMICS AND
MANAGEMENT

PROBLEMS OF ECONOMIC
DEVELOPMENT AND MANAGEMENT

(Periodic Scientific Collection)

Book 8

Yerevan
Publishing house «Or–Dar»
2015

*Recommended for publication by the Scientific
Council of the Institute of Economics and
Management*

Editorial Council:

EDUARD ORDYAN (Chairman), Doctor of Economics, Professor

ARMENAK DARBINYAN (Deputy Chairman), Doctor of Economics, Professor

VARDAN BOSTANJYAN, Doctor of Economics, Professor

BENJAMIN YEGHIAZARYAN, Doctor of Economics, Professor

AGHASI SARGSYAN, Doctor of Economics, Professor

ASHOT BAYADYAN, Doctor of Economics, Professor

TATOUL MANASSERYAN, Doctor of Economics, Professor

HAYK ORDYAN, Ph.D. in Economics

HAYK GHAZARYAN, Ph.D. in Economics, Associate Professor

MARINE HAYRIYAN (Executive Secretary), Ph.D. in Economics

Responsible Editor:

LAVRENTI MIRZOYAN, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor

Problems of Economic Development and Management. Periodic
Scientific Collection / Institute of Economics and Management;
Editorial Council. – *Yerevan: Publishing house «Or-Dar», 2015.*
Book 8. – 338p.

The scientific collection includes the results of scientific papers on contemporary issues of development and management of the economy and individual industries.

This book is prepared for management experts, as well as bachelors, undergraduate and post-graduate students.

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

ՀՀ ընթացիկ և հեռանկարային զարգացման արդի հիմնախնդիրների լուծման համար կարևոր նշանակություն ունի տնտեսական աճի ու կառավարման բարելավման բնագավառներում առկա հնարավորությունների բացահայտման և օգտագործման ուղղությամբ առաջարկությունների մշակումը:

Դրանց է ուղղված «Տնտեսության զարգացման և կառավարման հիմնախնդիրներ» խորագրով տպագրված գիտական աշխատանքների հերթական, 8-րդ ժողովածուն:

Գրքում տեղ են գտել ինստիտուտի պրոֆեսորադասախոսական կազմի, ինչպես նաև ինստիտուտի հետ համագործակցող կազմակերպությունների գիտական աշխատողների, ասպիրանտների և հայցորդների հետազոտությունների արդյունքները:

Գրքի առաջին բաժնում ներառվել են երկրի տնտեսական անվտանգության ապահովման, աշխատանքային ռեսուրսների ձևավորման ու բաշխման, տնտեսության մրցունակության բարձրացման, ՓՄՁ-ի պետական աջակցության և այլ հրատապ հիմնախնդիրներին վերաբերող հոդվածներ:

Գրքի երկրորդ բաժնում ներկայացվել են հանրային ծառայողների ընտրությանը, ատեստավորմանը և վերապատրաստման կարիքների բացահայտմանը, պետական ծառայության կառավարման միջազգային փորձին, հանրային ծառայությունների կառավարմանը, ՀՀ բուհական ու հետբուհական կրթության կառավարման բարելավմանը և արդիական այլ հիմնահարցերին նվիրված հոդվածներ:

«Նոր գրքեր» բաժնում տրվել է սույն ժողովածուի խմբագրական խորհրդի անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Թ.Մանասերյանի «Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագծեր» մենագրության գրախոսականը:

«Մեր հոբեյարները» բաժնում ներկայացվել է «Օր-Դար» հրատարակչության գլխավոր խմբագիր, նշանավոր լեզվաբան ու մանկավարժ Լ.Միրզոյանի կենսագրականը՝ ծննդյան 65-ամյակի առթիվ:

Գիրքը նախատեսվում է հանրային և կորպորատիվ կառավարման մարմինների մասնագետների, գիտական աշխատողների, դասախոսների, ասպիրանտների և ուսանողների համար:

ԲԱԺԻՆ 1

Տ Ն Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Յ Ա Ն Չ Ա Ր Գ Ա Յ Մ Ա Ն Հ Ի Մ Ն Ա Խ Ն Դ Ի Ր Ն Ե Ր

ԱԶԱՏ ՔԱԼԱՆԹԱՐՅԱՆ

ՀՊՏՀ միկրոտեկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնի դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու

ՀԱՅԿԱԶ ԻԳԻԹՅԱՆ

ՀՊՏՀ միկրոտեկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնի ասպիրանտ

ԵՐԿՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ¹

Ազգային անվտանգության բաղկացուցիչ մասերից է հանդիսանում երկրի տնտեսական անվտանգությունը: Սույն հոդվածի շրջանակներում քննարկվում է տարբեր հեղինակների կողմից այդ հասկացության մեկնաբանությունները, ինչպես նաև տնտեսական անվտանգությունը դիտարկվում է կայունության, անկախության և շահերի տեսանկյունից: Հոդվածում մեր կողմից առաջարկվում է երկրի տնտեսական անվտանգության բազմաբովանդակ սահմանում և առաջարկվում է որպես Հայաստանի տնտեսական աճի շեմային մեծություն սահմանել հետձգնաժամային պոտենցիալ ՀՆԱ-ի աճը:

Բանալի բառեր. տնտեսական անվտանգություն, շեմային մեծություն, անվտանգության համաթիվ, ներքին և արտաքին վտանգ:

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը:**

АЗАТ КАЛАНТАРЯН

*Доцент кафедры микроэкономики и организации предпринимательской
деятельности АГЭУ, кандидат экономических наук*

АЙКАЗ ИГИТЯН

*Аспирант кафедры микроэкономики и организации предпринимательской
деятельности АГЭУ*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Составной частью национальной безопасности страны является ее экономическая безопасность. В рамках данной статьи рассматриваются трактовки разных авторов данного понятия, а также экономическая безопасность обсуждается с точки зрения стабильности, независимости и интересов. В статье дается комплексное определение экономической безопасности страны и предлагается посткризисный потенциальный рост ВВП определить как пороговое значение для экономического роста Армении.

Ключевые слова: экономическая безопасность, пороговое значение, индекс безопасности, внутренняя и внешняя угроза.

AZAT QALANTARYAN

*Associate Professor at the Chair of Microeconomics and
Organization of Entrepreneurial Activities at ASUE, Ph.D. in Economics*

HAYKAZ IGITYAN

*Ph.D. student of Chair of Microeconomics and
Organization of Entrepreneurial Activities at ASUE*

THE THEORETICAL ASPECTS OF COUNTRY'S ECONOMIC SECURITY

Economic security is considered to be an integral part of country's national security. This article examines different authors' approaches on this concept: economic security is being discussed from the angles of stability, independence and economic benefits. Comprehensive definition of country's economic security is suggested to determine the post-crisis GDP growth potential as a threshold for Armenia's economic growth.

Keywords: economic security, threshold value, index of security, internal and external threat.

ԱՆԱՀԻՏ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի կառավարման և գործարարության ամբիոնի դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու

**ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ
ԲԱՇԽՈՒՄԸ ¹**

Հոդվածում լուսաբանված են Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային ռեսուրսների և բնակչության թվաքանակի տեղաշարժերը վերջին տարիներին: Դիտարկվում են բնակչության թվաքանակի փոփոխությունները և դրանց ազդեցությունը աշխատանքային ռեսուրսների վրա, ինչպես նաև կառուցվածքային տեղաշարժերը պայմանավորող գործոնները:

Բանալի բառեր. աշխատանքային ռեսուրսներ, բնակչության թվաքանակ, տեղաշարժ:

АНАИТ АМБАРЦУМЯН

Доцент кафедры менеджмента и бизнеса факультета экономики и менеджмента ЕГУ, кандидат экономических наук

**ФОРМИРОВАНИЕ И РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ТРУДОВЫХ
РЕСУРСОВ РА**

В статье освещены сдвиги трудовых ресурсов и численности населения Республики Армения в последние годы. Рассматриваются изменения численности населения и их отражение на трудовые ресурсы, а также факторы, обуславливающие структурные сдвиги.

Ключевые слова: трудовые ресурсы, численность населения, сдвиги.

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը:**

ANAHIT AMBARDZUMYAN

Yerevan State University, Faculty of Economics and Management, department Business and Management, Chair Associate Professor, Ph.D. in Economics

FORMATION AND DISTRIBUTION OF LABOR RESOURCES

Displacement of labor resources and population size of the Republic of Armenia in last years are covered in this article. Changes in population size and its reflection on labor resources, as well as factors causing structural displacement are considered in this analysis.

Key words: labor resources, population size, displacement.

ԱՐՄԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

*Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի դոցենտ,
տնտեսագիտության թեկնածու*

«ՀԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻ» ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՍ ԳԻՆՈՒ ՇՈՒԿԱՅԻ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎՐԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ ¹

Եվրամիությունը գինու արտադրության համաշխարհային առաջատարն է: Նրան բաժին է ընկնում խաղողի համաշխարհային այգետարածությունների գրեթե կեսը և գինու արտադրության շուրջ 60 տոկոսը: Իտալիան, Ֆրանսիան և Իսպանիան ԵՄ գինի արտադրող խոշորագույն երկրներն են և ապահովում են ԵՄ գինու արտադրության ընդհանուր ծավալի 80 տոկոսը, իսկ նրանց հետևում են Գերմանիան, Պորտուգալիան, Ռումինիան, Հունաստանը և Ավստրիան:

Գինու արտադրությունը տնտեսության կարևոր ճյուղ է նաև Հունգարիայի, Բուլղարիայի, Խորվաթիայի և Սլովենիայի համար: 2013թ. ԵՄ/28 գինու արտադրության ծավալները գնահատվել են 167 մլն հեկտոլիտր կամ 18.7 տոկոսով բարձր նախորդ տարվա հետ համեմատած:

Հինգ տարվա համեստ բերքից հետո (2007 թվականից մինչև 2011թ.) և 2012թ. բացառիկ ցածր կոմպանիայից հետո ԵՄ/28 գինու արտադրության ծավալները կարող են որակավորվել որպես հարաբերականորեն բարձր՝ հաշվի առնելով հատկապես խաղողի այգետարածությունների կրճատումը: 2013թ. գինու սպառումը շարունակում էր ընթացիկ միտումները կրճատման ուղղությամբ:

Մեկ շնչի հաշվով գինու սպառումը կրճատվում է արդեն տասնամյակներ, հատկապես Հարավային Եվրոպայի երկրներում, որտեղ կենսակերպի և ճաշակի փոփոխությունը, ակտիվության խմիչքների դեմ պայքարի միջոցառումները, առողջապահական խնդիրներն ազդում են ընդհանուր պահանջարկի վրա:

Բանալի բառեր. խաղողագործություն, գինեգործություն, միտումներ, սպառում, ԵՄ:

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Ղազարյանը:**

АРМАН АРУТЮНЯН

*Доцент Национального аграрного университета Армении,
кандидат экономических наук*

***ВИНОДЕЛИЕ “ДРЕВНЕГО МИРА” ИЛИ ТЕНДЕНЦИИ РЫНКА ВИНА
В СТРАНАХ ЕС***

Европейский союз является мировым лидером в производстве вина. На его долю приходится почти половина мировой площади виноградарства и примерно 60 процентов объема производства вина. Италия, Франция и Испания являются крупнейшими странами ЕС по производству вина, обеспечивая 80 процентов общего объема производства, за ними следуют Германия, Португалия, Румыния, Греция и Австрия. Производство вина является важным сектором экономики также в Венгрии, Болгарии, Хорватии и Словении.

В 2013г. объем производства вина ЕС-28 составил 167 миллионов гектолитров, что на 18.7 процента выше по сравнению с предыдущим годом. После скромных урожаев пяти лет (2007-2011 гг.) и исключительно низкой кампании 2012 года производство вина ЕС-28 может быть квалифицировано как относительно высокое, особенно учитывая уменьшение площади виноградников.

В 2013-ом потребление вина продолжает текущую тенденцию к снижению. Потребление вина на душу населения снижается уже десятилетия, особенно в странах Южной Европы, где изменение образа жизни и вкуса, кампании по борьбе со спиртными напитками и проблемы со здоровьем влияют на общий спрос.

Ключевые слова: виноградарство, виноделие, тенденции, потребление, ЕС.

ARMAN HARUTYUNYAN

*Associate Professor of the Armenian National Agrarian University,
Ph.D. in Economics*

***WINE-MAKING IN THE “OLD WORLD” OR CURRENT TRENDS
IN EU NATIONS’ WINE MARKETS***

Currently European Union is considered as a world leader in wine making industry with almost half of the global wine-growing area and approximately 60 percent of world’s wine production volumes. More specifically, Italy, France, and Spain are the largest EU wine making countries, producing 80 percent of

total output, followed by Germany, Portugal, Romania, Greece, and Austria. Wine making is also an important industry in Hungary, Bulgaria, Croatia, and Slovenia.

For the year 2013 wine production in 28 EU countries was estimated at 167 million hectoliters (Mhl), that is 18.7 percent more compared to the previous year. After five modest consecutive harvests (from 2007 to 2011) and an exceptionally low harvest in 2012 and given the significant reduction in the surface area of its vineyards in recent years, wine production in 28 EU countries was qualified as relatively high in 2013..

In addition, wine consumption in 2013 continued the downward trend of last few years in 27 EU countries. Also, per capita wine consumption in 28 EU countries has been falling for decades especially in South European countries, where changing lifestyles and tastes, anti-alcohol drinking campaigns, and health concerns have affected the overall demand.

Key words: viticulture, wine-making, trends, consumption, EU.

ԱՐԱՐԱՏ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ

*Հայաստանի պետական պոլիտեխնիկական
համալսարանի ասպիրանտ*

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ԵՎ ՈւՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ¹

Հոդվածը նվիրված է ազգային տնտեսության մրցունակության ապահովման հիմնական ուղղությունների ուսումնասիրությանը: Քննարկվել են դրանցից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները և իրականացման համար անհրաժեշտ քայլերը և միջոցառումները: Հիմնավորվել է տնտեսության մրցունակության ուղղությունների միջև գոյություն ունեցող կապը և ներկայացվել են դրանց փոխադարձ ազդեցության կառուցակարգերը: Ուսումնասիրվել են տնտեսության մրցունակությունը պայմանավորող գործոնները, դրանց դրսևորման առանձնահատկությունները և մրցակցային առավելությունների ձևավորման խնդիրները:

Բանալի բառեր. տնտեսության մրցունակություն, մրցակցային առավելություններ, ներդրումային տնտեսություն, գիտատար ճյուղերի զարգացում, մրցունակ ապրանք:

АРАРАТ МКРТУМЯН

Аспирант Государственного политехнического университета Армении

ОСНОВНЫЕ МЕТОДЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ

Статья посвящена изучению основных направлений обеспечения конкурентоспособности национальной экономики. Рассмотрены особенности каждого из них и необходимые шаги и мероприятия по их осуществлению. Обоснована связь между направлениями конкурентоспособности экономики и представлены механизмы их взаимодействия. Изучены факторы конкурентоспособности экономики, особенности их проявления и задачи формирования конкурентных преимуществ.

Ключевые слова: конкурентоспособность экономики, конкурентные преимущества, инновационная экономика, развитие наукоемких отраслей, конкурентоспособный товар.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Հ. Օրդյանը**:

ARARAT MKRTUMYAN

Ph.D. student of State Polytechnic University of Armenia

BASIC MEANS AND DIRECTIONS OF ECONOMIC COMPETITIVENESS

This article examines main directions of maintaining sufficient level of competitiveness for the national economy. Specific aspects and requested steps and measures to utilize each of them are also discussed. Inter-relationship between mentioned forms and directions of economy's competitiveness, as well as the means of mutual influence are presented in this article as well. In addition factors of economy's competitiveness and their peculiarities and tasks to create competitive advantages are examined.

Key words: economic competitiveness, competitive advantages, innovation economy, the development of knowledge-based industries, competitive product.

ՄՄԲԱՏ ՄԵԼԻԻՔՅԱՆ

ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի հայցորդ

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ՂԲԱՆՑ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ¹

Հոդվածում քննարկված են շուկայական տնտեսության պայմաններում բյուջետային ծախսերի իրականացման հիմնախնդիրները և դիտարկված են դրանց լուծման հիմնական մոտեցումները: Վերլուծության են ենթարկվել բյուջետային ծախսերի վրա ազդող գործոնները, գնահատվել են դրանց ազդեցության եղանակները և ներկայացվել են առաջարկություններ դրանց չեզոքացման համար: Ներկայացվել են Հայաստանի Հանրապետությունում բյուջետային քաղաքականության իրականացման հիմնախնդիրները, դրանց լուծման ուղիները և բյուջետային ծախսերի արդյունավետության բարձրացման հիմնական մոտեցումները:

Բանալի բառեր. բյուջետային քաղաքականություն, բյուջետային գործընթաց, բյուջետային եկամուտներ և ծախսեր, հասարակական բարիքներ, պետական ֆինանսներ:

СМБАТ МЕЛИКЯН

Соискатель факультета экономики и управления ЕГУ

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ БЮДЖЕТНЫХ РАСХОДОВ И ИХ ОСОБЕННОСТИ

В статье обсуждены проблемы реализации бюджетных расходов в условиях рыночной экономики, рассмотрены основные подходы по их решению. Проанализированы факторы, влияющие на бюджетные расходы, оценены формы их влияния и представлены предложения по их нейтрализации. В статье представлены проблемы проведения бюджетной политики, пути их решения и основные подходы повышения эффективности бюджетных расходов в Республике Армения.

Ключевые слова: бюджетная политика, бюджетный процесс, бюджетные доходы и расходы, общественные блага, государственные финансы.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **ս.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **ս.գ.դ., պրոֆ. Ա. Բայադյանը:**

SMBAT MELIQYAN

*Ph.D. Student of Faculty of Economics and management of
Yerevan State University*

***PROBLEMS OF REALIZATION OF BUDGET EXPENCES AND THEIR
FEATURES***

This article is related to the issues of public expenditures and main approaches to resolve them in a market economy. Factors affecting public expenditures are examined along with the estimated alternatives of their influences and scenarios for their abolition. Major issues related to the implementation of fiscal policy and the ways to overcome them, as well as basic approaches to improve public expenditures in the Republic of Armenia are presented in this article.

Key words: Budget policy, budget process, budget revenues and expenditure, public goods public finance.

ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Եվրասիա միջազգային համալսարանի ասպիրանտ

ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՑՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ¹

Հոդվածը նվիրված է փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության խնդիրների ուսումնասիրությանը: Ձեռնարկատիրության ոլորտի գործունեության համակողմանի վերլուծության արդյունքում ներկայացվել են փոքր, միջին և խոշոր գործարարությունների առանձնահատկությունները և դրանց գործունեության համար անհրաժեշտ տնտեսական միջավայրի ձևավորման խնդիրները: Դիտարկվել են փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության համակարգի խնդիրները, ներկայացվել են դրա արդյունավետ գործունեության հիմնական ուղղությունները:

Բանալի բառեր. փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն, խոշոր գործարարություն, փոքր գործարարության պետական աջակցություն, փոքր և միջին գործարարության սուբյեկտներ:

ТИГРАН САФАРЯН

Аспирант Международного университета Евразия

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА

Статья посвящена изучению задач государственной поддержки малого и среднего бизнеса. На основе всестороннего анализа деятельности предпринимательства представлены особенности малого, среднего и крупного бизнеса и задачи формирования экономической среды, необходимой для их деятельности. Рассмотрены задачи государственной поддержки малого и среднего бизнеса, представлены основные направления его эффективной деятельности.

Ключевые слова: малое и среднее предпринимательство, крупный бизнес, государственная поддержка малого бизнеса, субъекты малого и среднего бизнеса.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Ղազարյանը:**

TIGRAN SAFARYAN

Ph.D. student of Eurasia International University

***ECONOMIC UNDERPINNINGS OF THE STATE SUPPORT TO SMALL
AND MEDIUM BUSINESS***

This article is devoted to the problems of state support to small and medium businesses. Based on detailed analysis of business activities, peculiarities related to small, medium and large businesses and required tasks to create favorable economic climate are presented. Issues related to the state support to small and medium businesses and main directions of its efficient functioning have been presented in this article.

Key words: small and medium business, large business, government support small business, subjects of small and medium business.

«ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐ» ԵՎ «ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ՀԱՄԱԿԱՐԳ» ԿԱՏԵԳՈՐԻԱՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ ¹

Հոդվածում ներկայացված են «ներդրումային միջավայր» և «ինստիտուցիոնալ համակարգ» կատեգորիաների հիմնական տեսական մեկնաբանումները, անդրադարձ է կատարված ներդրումային քաղաքականության երեք հիմնական մոդելներին, ներդրումային միջավայրի վրա ազդող գործոններին և ներդրումային միջավայրի գրավչությանը: Փոքրիկ անդրադարձ է կատարված նաև «սեփականության իրավունք» կատեգորիային, ինչպես նաև «ինստիտուցիոնալ համակարգ»-ի երեք տիպային մոդելներին, որոնք տարբերվում են միմյանցից պետության առանձնահատկություններով: Արդյունքում վերհանված է «ներդրումային միջավայր» և «ինստիտուցիոնալ համակարգ» կատեգորիաների փոխապայմանավորվածությունն ու սերտորեն փոխկապակցվածությունը:

Բանալի բառեր. ներդրումային քաղաքականություն, ներդրումային միջավայր, ներդրումային միջավայրի գործոններ, գործարար միջավայր, ինստիտուցիոնալ համակարգ, նոր ինստիտուցիոնալիզմ, սեփականության իրավունք, ինստիտուցիոնալ համակարգի մոդել, ինստիտուցիոնալ թակարդ:

ГОАР КУРГИНЯН

Аспирант кафедры макроэкономики АГЭУ

О КАТЕГОРИЯХ “ИНВЕСТИЦИОННАЯ СРЕДА” И “ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СИСТЕМА”

В статье представлены основные теоретические трактовки категорий “инвестиционная среда” и “институциональная система”, определяются три основные модели инвестиционной политики, факторы, влияющие на инвестиционную среду, и привлекательность инвестиционной среды. Автор ссылается на понятие “право собственности”, а также три типовые модели “институциональной систем”-ы, которые отличаются друг от друга по специфике стран. В результате, выявлены взаимообусловленность и

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դրոցենտ Օ. Կարապետյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**:

тесная взаимосвязь между категориями “инвестиционная среда” и “институциональная система”.

Ключевые слова: инвестиционная политика, инвестиционная среда, факторы инвестиционной среды, бизнес среда, институциональная система, новый институционализм, право собственности, модель институциональной системы, институциональная ловушка.

GOHAR KURGHINYAN

Graduate Student of the Chair of Macroeconomics of ASUE

***AROUND THE CATEGORIES OF “INVESTMENT ENVIRONMENT” AND
“INSTITUTIONAL SYSTEM”***

The article presents the main theoretical interpretations of “investment environment” and “institutional system” categories. Three basic models of investment policy, factors affecting the investment environment and its’ attractiveness are also defined within the article. Brief reference is made also to the category of “property rights”, as well as the three typical models of institutional system that differ from each other in terms of specificities of states. As a result, close interconnection and conditionings of the “investment environment” and “institutional system” categories are prescribed.

Key words: investment policy model, investment climate, factors of investment climate, business environment, institutional system, new institutionalism, property right, models of institutional system, institutional trap.

ՀԱՅԿ ԲԱՂԴԱՍՍԱՐՅԱՆ

Հայաստանի պետական պոլիտեխնիկական համալսարանի հայցորդ

ԲՆԱԿԱՆ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՑՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ¹

Հոդվածում քննարկված են բնական մենաշնորհների առաջացման պատճառները և դրանց առանձնահատկությունները: Ներկայացվել են մենաշնորհների դերը երկրի տնտեսական կյանքում, դրանց դրական և բացասական ազդեցությունը տնտեսական գործընթացների վրա: Վերլուծության են ենթարկվել բնական մենաշնորհների ոլորտում գործող ընկերությունների տեխնոլոգիական առանձնահատկությունները և ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների վրա ազդող գործոնները: Ներկայացվել են Հայաստանում Հանրապետությունում բնական մենաշնորհի ոլորտի հիմնախնդիրները և դրանց պետական կարգավորման հիմնական մոտեցումները:

Բանալի բառեր. բնական մենաշնորհ, տնտեսական մրցակցություն, հակամենաշնորհային քաղաքականություն, հանրային ծառայություններ, սակագնային կարգավորում:

АЙК БАГДАСАРЯН

Сонскатель Государственного политехнического университета Армении

ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ И ИХ ОСОБЕННОСТИ

В статье обсуждены причины возникновения естественных монополий и их особенности. Представлена роль естественных монополий в экономической жизни страны, их негативное и позитивное воздействие на экономические процессы. Проанализированы технологические особенности субъектов естественных монополий и факторы, воздействующие на финансово-экономические показатели. Представлены проблемы естественных монополий в Республике Армения и основные подходы их государственного регулирования.

Ключевые слова: естественная монополия, экономическая конкуренция, антимонопольная политика, публичные услуги, тарифное регулирование.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Հ. Օրդյանը**:

HAYK BAGHDASARYAN

Applicant of State Politechnic University of Armenia

***CAUSES OF FORMING NATURAL MONOPOLIES AND THEIR
CHARACTERISTICS***

This article discusses the causes of creating natural monopolies and their foundations, as well as their role in country's economy, their negative and positive impact on economic activities and methods to fight against monopolies. Technological features of natural monopolies and the factors affecting financial and economic indicators are analyzed in this article. Article presents issues related to natural monopolies in the Republic of Armenia and the main approaches to their state regulation.

Key words: natural monopoly, economic competitiveness, antimonopoly policy, public services, tariff regulation.

ԱՇՈՏ ՅԱԽՇԻԲԵԿՅԱՆ

Հայ-ռուսական (սլավոնական) համալսարանի հայտորդ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐԵՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՇՈՒԿԱՆԵՐՈՒՄ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՐԳԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱՎԱՐՈՂ ՍՈՒԲՅԵԿՏՆԵՐԻ ԳԵՐԻՇՆՈՂ ԴԻՐՔԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ¹

Հոդվածում հեղինակը ուսումնասիրել է տնտեսական մրցակցության և գերիշխող տնտեսավարող սուբյեկտների կարգավորման բարելավմանն ուղղված հարցեր, որոնք զգալի են ՀՀ պարենային ապրանքների շուկաներում: Վերլուծության շրջանակներում հեղինակն ակնարկում է նաև այլ ապրանքային շուկաներում նմանատիպ հարցերի առկայության մասին: Հոդվածի սկզբում, հեղինակը սահմանում է տնտեսական մրցակցության դերը և նշանակությունը շուկայական հարաբերությունների զարգացման համար: Հեղինակի կողմից առանձնահատուկ ուշադրության են արժանանում տնտեսական մրցակցության և գերիշխող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը կարգավորող երկու համաշխարհային մոդելների առանձնահատկությունները և դրանց կիրառման մոտեցումները: Բացահայտելով դրանց հիմնական դրույթները՝ հեղինակը հարկ է համարում համեմատել դրանց առանձնահատկությունները ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մոդելի պահանջների հետ: Հեղինակը ուշադրություն է դարձնում այն փաստին, որ ՀՀ մոդելը նման է Եվրամիության երկրների տնտեսական մրցակցությունը և գերիշխող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեությունը կարգավորող մոդելի որոշ դրույթներին: Հեղինակը գտնում է, որ վերոնշյալ երկրների համար ստեղծված մոդելը ցանկալի չէ կիրառել ՀՀ շուկայական իրականության պայմաններում, քանի որ այդ մոդելը կարող է դրական արդյունքների բերել հենց Եվրամիության երկրների նման զարգացած շուկայական տնտեսություն ունեցող երկրներում, բայց ոչ Հայաստանի Հանրապետությունում: Հեղինակը հիմնավորում է այս փաստարկը՝ հաշվի առնելով ՀՀ և Եվրամիության երկրների շուկայական տնտեսությունների առանձնահատկությունները և դրանց զարգացվածության մակարդակների զգալի տարբերությունները: Հեղինակն առաջարկում է սահմանել և կիրառել այնպիսի չափանիշներ, որոնք կարող են ավելի արդյունավետ լուծել առկա խնդիրները և ավելի կհամապատասխանեն ՀՀ տնտեսական ու շուկայական իրականությանը:

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Մանդոյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը**:

Հեղինակի կողմից առաջարկված լուծումները կարող են նպաստել տնտեսական մրցակցության և գերիշխող տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության կարգավորման բարելավմանը ՀՀ պարենային ապրանքների շուկաներում, որոնք ցանկության դեպքում կարող են կիրառվել նաև ՀՀ այլ ապրանքային շուկաներում:

Բանալի բաներ. մրցակցային կարգավորման մոդելներ, մրցակցային քաղաքականություն, գերիշխող դիրք, շուկայական գերիշխանության չափանիշներ, հակամենաշնորհային օրենսդրություն, վարչական և քրեական պատասխանատվություն, անկատար մրցակցության նշաններ:

АШОТ ЯХШИБЕКЯН

Соискатель Российско-Армянского (славянского) университета

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОНКУРЕНЦИИ И ДОМИНИРУЮЩЕГО
ПОЛОЖЕНИЯ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ НА
ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫХ РЫНКАХ АРМЕНИИ**

В статье рассматривается ряд вопросов, направленных на регулирование экономической конкуренции и доминирующего положения хозяйствующих субъектов на продовольственных рынках Армении. В рамках данного исследования, автором изучены особенности двух мировых моделей регулирования экономической конкуренции и доминирующего положения хозяйствующих субъектов и подходы по их применению. Автор проводит сравнительный анализ критериев рыночного доминирования в Армении и в ряде стран ЕС. Исследования указывают на то, что многие параметры ведения конкурентной политики в Армении и в странах ЕС совпадают, однако не совпадают уровни развития конкурентной и предпринимательской среды. Анализ, проведенный автором, указывает на то, что ведение конкурентной политики на внутренних рынках Армении, в частности, на продовольственных рынках, должно осуществляться с учетом рыночных особенностей в Армении и уровня развития рыночной экономики. Принимая во внимание данное убеждение, автор предлагает ряд мер и реформ по совершенствованию регулирования экономической конкуренции и доминирующего положения хозяйствующих субъектов на продовольственных рынках Армении, которые, при необходимости, могут применяться и на других товарных рынках страны.

Ключевые слова: модели конкурентного регулирования, конкурентная политика, доминирующее положение, критерии рыночного доминирова-

ния, антимонопольное законодательство, административная и уголовная ответственность, признаки несовершенной конкуренции.

ASHOT YAKHSHIBEKYAN

Applicant of Russian-Armenian (Slavonic) University

***ISSUES OF IMPROVING REGULATION OF ECONOMIC COMPETITION AND
THE DOMINANT POSITION OF ECONOMIC ENTITIES IN ARMENIA'S
FOOD MARKETS***

This article examines a number of issues of the regulation of economic competition and the dominant position of economic entities in Armenia's food markets. In this study, the author examines the main features of the global models of the regulation of economic competition and the dominant position of economic entities. The author carries out a comparative analysis of the criteria of market dominance in Armenia and in a number of EU countries. Studies indicate that most of the parameters of the competition policy of Armenia and those of the EU countries coincide with each other, however, the levels of development of the competitive and entrepreneurial environments do not always match. Conducted analysis indicate the parameters of the competition policy in domestic markets of Armenia, particularly in food markets must correspond to the market features and the level of development of the market economy in Armenia. Taking into account this conviction, the author proposes a number of measures and reforms to improve the regulation of economic competition and the dominant position of economic entities in the food markets of Armenia, which can also be used in other commodity markets of the country, if necessary.

Key words: models of competition regulation, competition policy, a dominant position, the criteria for market dominance, anti-trust legislation, administrative and criminal penalties, signs of imperfect competition.

ՀՈՒԱՆԳ ՔԻԱՆԳ

ՀՊՏՀ ասպիրանտ

**ՀԱՅ-ՉԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԻ ԲԱՑԱՀԱՅՑՈՒՄԸ ԵՐԿԿՈՂՄ ԱՌԵՎՏՐԱՇՐԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ¹**

Հայաստանի անկախացումից հետո ավելի շատ հնարավորություններ են ստեղծվել զարգացնելու Չինաստանի և Հայաստանի միջև բազմադարյա կապերը և մասնավորապես առևտրատնտեսական հարաբերությունները՝ պայմանավորված ինչպես Խորհրդային Միության փլուզումից հետո տնտեսական ու քաղաքական համակարգերի ազատականացմամբ, այնպես էլ տնտեսական համագործակցության համար հավանական խոչընդոտ հանդիսացող քաղաքական կարծրատիպերի մեծամասնության վերացմամբ:

Որպեսզի կարողանանք պարզել հայ-չինական համատեղ ձեռնարկությունների զարգացման հեռանկարներն ու հնարավորությունները՝ անհրաժեշտ է հանգամանորեն ուսումնասիրել երկկողմ առևտուրը:

Աշխատանքում ուսումնասիրվել է ինչպես Հայաստանից արտահանումը դեպի Չինաստան՝ ըստ հիմնական արտահանվող ապրանքախմբերի, այնպես էլ ներմուծումը Չինաստանից Հայաստան (տե՛ս Աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1

ՀՀ-ից Չինաստան արտահանումն ու ներմուծումը 2014թ., մլն. ԱՄՆ դոլար

<i>Ապրանքախմբեր</i>	<i>Արտահանում</i>	<i>Ապրանքախմբեր</i>	<i>Ներմուծում</i>
Հանքաքարեր, մետաղական խարամ և մոխիր	169.9	Մեքենաներ, ատոմային ռեակտորներ, բոյլերներ	76.3
Ալկոհոլային և ոչ ալկոհոլային ըմպելիքներ, քացախ	0.084	Էլեկտրական սարքավորումներ	69.1
		Երկաթ, պողպատ և պատրաստվածքներ	38.0
Այլ	0.9	Այլ	234.1

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Մ. Մելքումյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը**:

Վերջին մի քանի տարիների ընթացքում Չինաստանից դեպի Հայաստան ներմուծումը էականորեն չի փոփոխվել և կարելի է ասել ներկայիս տնտեսական իրավիճակի համար հասել է որոշակի օպտիմալ կետի՝ կայունանալով մոտավորապես 400 մլն ԱՄՆ դոլարի մոտակայքում: Այսպես, 2011թ.-ին ներմուծումը կազմել է 404.2 մլն. ԱՄՆ դոլար, 2012-ին՝ 400.4 մլն. ԱՄՆ դոլար, 2013-ին՝ 385.9 մլն. ԱՄՆ դոլար, իսկ 2014-ին՝ 417.5 մլն. ԱՄՆ դոլար: Ներկայումս Չինաստանից ներմուծումը կազմում է ՀՀ ընդհանուր ներմուծման մոտ 10 տոկոսը:

Արտահանումը ՀՀ-ից դեպի Չինաստան վերջին տարիներին էականորեն աշխուժացել է՝ 2014-ին կազմելով 170.9 միլիոն ԱՄՆ դոլար կամ ՀՀ ընդհանուր արտահանման մոտ 11.3 տոկոսը: Համեմատության համար կարելի է նշել, որ ՀՀ-ից Չինաստան արտահանումը 2011-ին կազմել է 16.2 մլն. ԱՄՆ դոլար, 2012-ին՝ 31.2 մլն. ԱՄՆ դոլար, իսկ 2013-ին՝ 68.8 մլն. ԱՄՆ դոլար:

Որպես վերլուծության եզրակացություն, վեր են հանվել որոշակի ապրանքախմբեր, որոնց գծով առավել նպատակահարմար է զարգացնել հայ-չինական համագործակցությունը:

Բանալի քաներ. երկկողմ առևտուր, արտահանում, ներմուծում, արտադրանք:

ХУАНГ КИАНГ

Аспирант АГЭУ

РАСКРЫТИЕ ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ АРМЯНО-КИТАЙСКИХ СОВМЕСТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В РАМКАХ ДВУСТОРОННЕЙ ТОРГОВЛИ

Чтобы выявить перспективы и возможности развития армяно-китайских совместных предприятий, необходимо тщательно изучить двустороннюю торговлю. В работе исследованы как экспорт из Армении в Китай, так и импорт из Китая в Армению.

В качестве заключения, определились некоторые группы товаров, по которым более целесообразно развивать армяно-китайское сотрудничество.

Ключевые слова: двусторонняя торговля, экспорт, импорт, продукт.

HUANG QIANG

Ph.D. student of ASUE

***FROM THE BILATERAL TRADE BETWEEN ARMENIA AND CHINA TO SEE
OPPORTUNITY OF ARMENIAN- CHINESE JOINT VENTURE***

It must carefully examine bilateral trade then finding opportunities for the investment of the Armenian-Chinese joint venture. In the article, the bilateral trade shows some products and industries which more appropriate to develop in the Armenian-Chinese joint venture.

Keywords: bilateral trade, import, export, product.

ԲԱԺԻՆ 2

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԷԴՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ

*Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի տնօրեն,
տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր*

ՀԱՅԿ ՕՐԴՅԱՆ

*Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի փոխտնօրեն,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ՄԱՐԻՆԵ ՀԱՅՐԻՅԱՆ

*Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի
ուսումնամեթոդական բաժնի վարիչ, տնտեսագիտության թեկնածու*

**ԵՐԵՎԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ
ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ ԵՎ ԾՐԱԳՐԵՐԸ**

1

Հոդվածում հիմնավորվում է վերապատրաստման 3-րդ փուլի ծրագրերի մշակման անհրաժեշտությունը, որը բխում է յուրաքանչյուր 3 տարին մեկ անգամ վերապատրաստում անցնելու և «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներից, ինչպես նաև վերապատրաստմանը ներկայացվող համայնքային ծառայողների կարիքների փոփոխություններից: Վերջիններս պայմանավորված են երկրում իրականացվող սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության ու հանրային ծառայության բարելավման գերակայություններով և դրանց ապահովման համար անհրաժեշտ օրենսդրական դաշտի ստեղծմամբ:

Հոդվածում ներկայացվում են ՀԾ-ի կարիքների բացահայտման նպատակով Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտում մշակված Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի ՀԾ-ի վերապատրաստման 3-րդ փուլի ծրագրերի նախագծի կազմման մոտեցումները, դրա փորձագիտական հետազոտության արդյունքները, որին մասնակցել էին Երևանի քաղաքապետարանի և 12 վարչական շրջանների 308 ՀԾ: Արդյունքում կազմվել են վերապատրաստման նոր ծրագրերը և հաստատվել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարի

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը:**

կողմից:

Ընդհանուր առմամբ վերոնշյալ փոփոխությունները միտված են ՀՕ-ի վերապատրաստման արդյունավետության հետագա բարձրացմանը և «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսվող պահանջների լիարժեք կատարմանը:

Բանայի բաներ. համայնքային ծառայողների վերապատրաստում, վերապատրաստման կարիքներ, վերապատրաստման արդյունավետություն, վերապատրաստման կարիքների գնահատում, համայնքային ծառայության տարբեր բնագավառների զարգացման քաղաքականություն և օրենսդրություն, աշխատանքի կազմակերպման և դեկավարման հմտություններ:

ЭДУАРД ОРДЯН

*Директор Института экономики и управления,
доктор экономических наук, профессор*

АЙК ОРДЯН

*Заместитель директора Института экономики и управления,
кандидат экономических наук*

МАРИНЕ АЙРИЯН

*Зав. учебнометодическим отделом Института
экономики и управления, кандидат экономических наук*

НУЖДЫ И ПРОГРАММЫ ПЕРЕПОДГОТОВКИ МУНИЦИПАЛЬНЫХ СЛУЖАЩИХ АППАРАТА МЭРИИ ЕРЕВАНА

В статье обосновывается необходимость разработки программ 3-его этапа переподготовки муниципальных служащих, в соответствии с требованиями закона РА “О муниципальной службе” и переподготовки раз в 3 года, а также с изменениями нужд муниципальных служащих, предъявляемыми к переподготовке. Последние обусловлены как приоритетами проводимой в стране социально-экономической политики и улучшения публичной службы, так и созданием необходимой для их обеспечения законодательной базы.

В статье представлены подходы по составлению проекта программ 3-его этапа переподготовки муниципальных служащих аппарата мэрии Еревана, разработанных в Институте экономики и управления с целью выявления нужд муниципальных служащих, а также результаты экспертной апробации программ среди 308 муниципальных служащих

аппарата мэрии и 12 административных округов Еревана, на основе которых были составлены новые программы переподготовки и утверждены министром территориального управления РА.

В целом, вышеизложенные изменения направлены на дальнейшее повышение эффективности переподготовки муниципальных служащих и полноценного выполнения требований, предусмотренных законом РА “О муниципальной службе”.

Ключевые слова: переподготовка муниципальных служащих, нужды переподготовки, эффективность переподготовки, оценка нужд переподготовки, политика развития и законодательство различных сфер муниципальной службы, организация работы и управленческие навыки.

EDUARD ORDYAN

*Director of the Institute of Economics and Management,
Doctor of Economics, Professor*

HAYK ORDYAN

*Deputy Director of the Institute of Economics and Management,
Ph.D. in Economics*

MARINE HAYRIYAN

*Head of Educational-methodical Department of the Institute of Economics and
Management, Ph.D. in Economics*

NEEDS AND PROGRAMS OF TRAINING OF MUNICIPAL EMPLOYEES OF STAFF OF YEREVAN MUNICIPALITY

The article explains the need to develop programs for third phase training for municipal employees in accordance with the requirements of the RA Law "On Community Service" and retraining once every 3 years, as well as changes the needs of municipal officials imposed on the retraining. These are justified by both – priorities of the country's socio-economic policies and improved public services and the creation of the necessary security for their legal framework.

The article presents approaches for drafting programs of the third phase of training of municipal employees of the Municipality of Yerevan, developed at the Institute of Economics and Management in order to identify the needs of municipal employees, as well as the results of the expert testing programs

among 308 municipal employees of Yerevan municipality and 12 administrative regions on which it was drawn up new programs of training and approved by the Ministry of Territorial Administration of RA.

In general, the above changes are aimed at further improving the efficiency of training of municipal employees and full compliance with the requirements stipulated by the law "On municipal service."

Key words: training of municipal employees, needs of training, efficiency of training, training needs assessment, policy development and legislation of various spheres of municipal services, work organization and management skills.

ԳԵՐԱՍԻՄ ԴԱՎԹՅԱՆ
Տնտեսագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր
ԷԼԲԻՍ ՊԵՊԼՈԶՅԱՆ
Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի
ԱԱՀ էկոնոմիկայի ամբիոնի հայտորդ

ՄՐՅՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ ¹

Մրցունակությունը տնտեսական աճի շարժիչ ուժն է, «շուկայի ոգին», որը ստիպում է տնտեսավարող սուբյեկտներին արդյունավետ օգտագործել ռեսուրսներն ու արտադրության գործոնները, բարձրացնել արտադրանքի որակը, նվազեցնել վաճառքի գները և այլն: Կատարյալ մրցակցությունը հաճախ բերում է մոնոպոլիաների առաջացմանը, իսկ դա իր հերթին՝ ժխտում է ազատ մրցակցությանը:

Հոդվածում քննարկվում է ազատ մրցակցության և հակամենաշնորհային քաղաքականության վերաբերյալ տնտեսագետների տեսակետները և պետության անելիքները դրանց կարգավորման հարցում:

Բանալի բառեր. մրցունակություն, մրցակցություն, մենաշնորհ, տնտեսական հարաբերություններ, հակամենաշնորհային քաղաքականություն, ինստիտուցիոնալ:

ГЕРАСИМ ДАВТЯН

Кандидат экономических наук, профессор

ЭЛЬБИС ПЕПЛОЗЯН

Соискатель кафедры экономики агропромышленного комплекса

Национального аграрного университета Армении

**ВОПРОСЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ**

Конкурентоспособность – движущая сила экономики, которая является “душой рынка”, заставляющая предпринимателей эффективно использовать ресурсы и факторы производства, поднимать качество продукции, снижать цены и т.д. Совершенная конкуренция часто приводит к появлению монополистов, что в свою очередь отрицает понятие совершенной конкуренции.

В статье рассмотрены подходы экономистов к вопросу о свободной

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Ղազարյանը:**

конкуренции и антимонопольного законодательства и задачи государства по их регулированию.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкуренция, монополия, экономические отношения, антимонопольная политика, институциональные условия, государственное посредничество.

GERASIM DAVTYAN

Ph.D. in Economics, Professor

ELBIS PEPLOZYAN

*Applicant of the Chair of Economics of Agro Industrial Complex of
Armenian National Agrarian University*

COMPETITIVENESS STATE REGULATION ISSUES

Competitiveness is the driving force of the economy, which is considered to be "the soul of the market", forcing entrepreneurs to use resources and factors of production efficiently, to improve quality of goods, to reduce sales prices, etc. Perfect competition often results in emerging monopolies, which in turn contradicts the concept of free competition. The article describes the approaches of economists to the issue of free competition and anti-trust laws and tasks of the state to settle them.

Key words: competitiveness, competition, monopoly, economic relations, competition policy, institutional environment, government mediation.

ՀԱՅԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

*ՀԱԱՀ ազրոբիզնեսի կազմակերպման ամբիոնի դոցենտ,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ՋԱՎԱՀԻՐ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

*ՀԱԱՀ հայոց պատմության և փիլիսոփայության ամբիոնի դասախոս,
պատմական գիտությունների թեկնածու*

**ՀԵՏԲՈՒՀԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ԱՐԴՅՈՒՆՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈւՂԻՆԵՐԸ ¹**

Հետբուհական մասնագիտական կրթությունը երկրի զարգացման համար ունի ռազմավարական կարևորագույն նշանակություն: Վերջին ժամանակներս ՀՀ-ում փորձեր են արվում ոլորտում բարեփոխումներ իրականացնելու համար: Սակայն ձեռնարկվող միջոցառումներն այդ ուղղությամբ չեն տալիս ցանկալի արդյունքներ:

Հետբուհական կրթական համակարգի արդյունավետության մակարդակը մեծապես կախված է ուսուցման և դրա նկատմամբ վերահսկողության որակից, թեմայի և գիտական ղեկավարի ճիշտ ընտրությունից, դասընթացների կազմակերպումից, ծրագրերի որակից, դասավանդող դասախոսների որակավորման մակարդակից, փորձառությունից և այլն:

Հետբուհական կրթական համակարգի բարեփոխումների իրականացման գործում կարևոր դերակատարություն կարող են ունենալ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը և ԲՈՀ-ը:

Անհրաժեշտ է նաև կատարելագործել ոլորտը կարգավորող իրավական դաշտը և նոր մոտեցումներ հանդես բերել գիտական թեմաների և գիտական ղեկավարների հաստատման, հրապարակային պաշտպանությունների կազմակերպման, մասնագիտական խորհուրդների ձևավորման հարցում և այլն:

Բանալի բաներ. հետբուհական կրթություն, գիտություն, մասնագիտական խորհուրդ, գիտական ղեկավար, ուսուցում, կրթական ծրագրեր:

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը:**

АЙК КАЗАРЯН

Доцент кафедры организации агробизнеса Национального аграрного университета Армении, кандидат экономических наук

ДЖАВАИР ТОРОСЯН

Ассистент кафедры истории Армении и философии Национального аграрного университета Армении, кандидат исторических наук

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ ПОСЛЕВУЗОВСКОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Послевузовское профессиональное образование имеет стратегически важное значение в развитии страны. В последние годы в РА делаются попытки с целью осуществления реформ в данной сфере. Однако предпринимаемые в этом направлении мероприятия не дают желаемых результатов.

Уровень эффективности системы послевузовского образования во многом зависит от качества обучения и контроля над ним, правильного выбора темы и научного руководителя, организации курса обучения, качества программ, квалификации и опыта преподавателей и т.д.

Немаловажную роль в осуществлении реформ системы послевузовского образования могут сыграть Министерство образования и науки и ВАК.

Необходимо также совершенствовать регулирующее данную систему правовое поле и проявить новые подходы к утверждению тем и научных руководителей, организации публичных защит, формированию Специализированного совета и т.д.

Ключевые слова: послевузовское образование, наука, Специализированный совет, научный руководитель, обучение, образовательные программы.

HAYK GHAZARYAN

*Associate Professor of the Armenian National Agrarian University,
Ph.D. in Economics*

JAVAHIR TOROSYAN

*Assistant of the Chair of Armenian History and Philosophy of the Armenian National
Agrarian University, Ph.D. in Philosophy in History*

***WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF POSTGRADUATE PROFESSIONAL
EDUCATION SYSTEM***

The postgraduate professional education is of great strategic importance for country's development. Although recently efforts were made to implement some reforms in mentioned sphere in Armenia, however, undertaken measures in this direction have failed to lead to anticipated results.

The level of efficiency in postgraduate educational system mostly depends on the quality of training and its control, the right choice of the theme and skills of supervisor, organization and management of the training course, tutorial's quality, tutors' qualification and experience, etc.

The Ministry of Education and Science, as well HAC, can also play important role in the accomplishment of reforms in the postgraduate education system.

There is also a need in improving the legal framework regulating the system and developing new approaches to approve the themes and supervisors, organization of public defences, formation of Specialized Council, etc.

Key words: postgraduate education, science, Specialized Council, supervisor, training, educational programs.

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՒՍՏԱՄՅԱՆ

Գործիսի պետական համալսարանի տնտեսագիտության և հասարակագիտական առարկաների ամբիոնի ասիստենտ

ՀՀ ԲՈՒՀԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱԶՄՍԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1

Հոդվածում ներկայացված է ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի գործունեության կանոնակարգման իրավական դաշտում իրականացված արմատական բարեփոխումները: ՀՀ բուհական համակարգում ուսումնական գործընթացի կազմակերպումն ամբողջությամբ համապատասխանեցվել է եվրոպական չափորոշիչներին: Հոդվածում մեկնաբանվում է եվրոպական կրթական տարածքին ՀՀ բուհական համակարգի ինտեգրման ուղղությամբ կատարված կարևորագույն աշխատանքները: Բարձրագույն կրթության բարեփոխումների հիմնական ուղղություններից մեկը ֆինանսավորման համակարգի բարեփոխումն է: Հոդվածում ներկայացված է ուսանողների ֆինանսական աջակցության համակարգի բարելավման նպատակով ներդրված կառուցակարգերը: Հանգամանորեն նեկայացված է ՀՀ բուհերի գործունեության կանոնակարգման նորմատիվ իրավակազմակերպական հիմքերը:

Բանայի բաներ. բուհ, կառավարում, իրավակազմակերպական հիմքեր, նորմատիվ ակտեր, Բոլոնիայի գործընթաց, ինտեգրում եվրոպական կրթական տարածքին, ֆինանսավորում:

МАРГАРИТ АРУСТАМЯН

Ассистент кафедры экономики и общественных предметов Горисского государственного университета

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ВУЗАМИ РА

В статье представлены радикальные реформы, проведенные в правовом поле, регулирующем деятельность системы высшего образования РА. Организация учебного процесса в вузовской системе РА полностью соответствует европейским критериям. В статье обсуждаются главные

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Գ. Մինայանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Մ. Հայրիյանը**:

мероприятия, проведенные по интеграции вузовской системы РА в Европейскую образовательную систему. Одним из основных направлений реформ высшего образования является реформа финансовой системы.

В статье представлены механизмы, внедренные с целью улучшения системы финансовой поддержки студентов. Представлены нормативные правовые и организационные основы регулирования деятельности вузов РА.

Ключевые слова: ВУЗ, управление, правовые и организационные основы, нормативные акты, Болонский процесс, интеграция в Европейскую образовательную систему, финансирование.

MARGARIT ARUSTAMYAN

Assistant of the Department of Economics of Goris State University

***ORGANIZATIONAL LEGAL GROUNDS FOR REPUBLIC OF ARMENIA
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS MANAGEMENT***

The necessity of modernization of higher education is conditioned by internal organizational changes and the Bologna process. Integration into the European Higher Education Area requires effective implementation of reforms, which will ensure the quality of education and will create competitive higher education system. The article presents organisational legal grounds for the University management. Are interpreted regulatory reforms in higher education system performance. The article presents the RA university system performance characteristics and management issues such as making right decision about the demand for the professionals with higher education, involving necessary financial resources for the organization of educational process, involving teaching staff. The article describes the directions and volumes of the funds from the state budget allocated to the university system.

Key words: university, management, higher education, Bologna process, reforms, organisational legal grounds for the University management, financial resources, integration.

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՕՐԴՅԱՆ

ՀՊՏՀ դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու

ԱՆՆԱ ԳԵՂԱՄՅԱՆ

*Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի ասիստենտ,
հանրային կառավարման մագիստրոս*

**ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ՓՈՐՁԸ ¹**

Հոդվածում ուսումնասիրվել է հանրային ծառայությունների կառավարման միջազգային փորձը, հանրային ծառայությունների մատուցման որակի և արդյունավետության բարելավման հիմնախնդիրները:

Հանրային ծառայությունների որակի բարձրացումը ծայրաստիճան կարևոր է ինչպես Եվրամիությունում, այնպես էլ նրա սահմաններից դուրս: Պետական իշխանության մարմինները պետք է պատասխանատվություն վերցնեն հանրային ծառայությունների ֆինանսավորման, կազմակերպման և մատուցման համար՝ առաջնորդվելով այնպիսի սկզբունքներով և արժեքներով ինչպիսիք են՝ համերաշխությունը, հավասարամատչելիությունը, ունիվերսալությունը, կիրառելիությունը, սոցիալական գործընկերությունն ու ժողովրդավարական կառավարումը:

Բանալի բառեր. տարածքային միավորներ, ծառայությունների մատուցում, վարչատարածքային բաժանում, դեպարտամենտներ, կոմունաներ:

АРМЕНИИ ОРДЯН

Доцент АГЭУ, кандидат экономических наук

АННА ГЕГАМЯН

*Ассистент Института экономики и управления,
магистр публичного управления*

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ ПУБЛИЧНЫМИ
УСЛУГАМИ**

В статье представлен международный опыт управления публичными услугами, изучены проблемы улучшения качества их предоставления и эффективности.

Повышение качества публичных услуг чрезвычайно важно как в

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.թ. Մ.Հայրիյանը:**

пределах ЕС, так и за его границами. Органы государственной власти и местного самоуправления должны нести ответственность за финансирование, организацию и предоставление публичных услуг, руководствуясь такими принципами и ценностями, как солидарность, равнодоступность, универсальность, применимость, социальное партнерство и демократичное управление.

Ключевые слова: территориальные единицы, предоставление услуг, административно-территориальное деление, департамент, коммуны.

ARMENUHI ORDYAN

Associate Professor of Armenian State University of Economics, Ph.D. in Economics

ANNA GEGHAMYAN

*Assistant of the Institute of Economics and Management,
Master of Public Administration*

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF PUBLIC SERVICES MANAGEMENT

The article presents international experience in public services management, and examines issues related to their quality and efficiency improvement.

Improvement of public services quality is extremely important, both within the European Union and beyond its borders. Public authorities should be responsible for financing, organization and delivery of public services, guided by the principles and values such as solidarity, fairness, flexibility, usability, social partnership and democratic control.

Key words: territorial units, the provision of services, administrative-territorial division, department, communes.

**ԱՐԴՅՈՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՏԵՍԱՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ¹**

Արդյունաբերությունը նյութական արտադրության խոշորագույն ճյուղն է, որտեղ ստեղծվում են աշխատանքի գործիքներ, աշխատանքի առարկաներ, ինչպես նաև ժողովրդական լայն սպառման իրեր: Այն պետության համար ոչ միայն տնտեսական, այլև ռազմավարական նշանակություն ունի, քանի որ տնտեսական անվտանգության հնարավոր չէ հասնել առանց նյութական արտադրության առկայության և սեփական արտադրատեսականիների ինքնաբավության:

Բանալի բառեր. արտադրանք, արդյունաբերական ձեռնարկություն, արտահանման ներուժ, ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, ներմուծման փոխարինում, արդյունաբերական գոտի:

СУРЕН ПАРСЯН

*Ассистент кафедры микроэкономики и организации предпринимательской
деятельности АГЭУ, кандидат экономических наук*

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ
ПРОМЫШЛЕННОЙ ПОЛИТИКИ**

Промышленность является самой крупной отраслью производства материальных ценностей, в которой производятся предметы и средства труда, а также продукция широкого потребления. Для государства она имеет не только экономическое, но и стратегическое значение, так как невозможно достичь экономической безопасности без наличия производства материальных ценностей и самообеспечения собственной промышленной продукцией.

Ключевые слова: продукция, промышленное предприятие, экспортный потенциал, современные технологии, импортозамещение, промышленная зона.

---

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը:**

PARSYAN SUREN

*Assistant at the Chair of Microeconomics and Organization of Entrepreneurial Activities
at ASUE, Ph.D. in Economics*

***THEORETICAL, METHODOLOGICAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF
INDUSTRIAL POLICY***

Industry is the largest branch of the production of material wealth, where subject of labor and means of production, as well as consumer products are manufactured. This branch is not only economically, but also strategically important for the country, because it is impossible for a country to achieve economic security without possessing a branch of material wealth production and self-sufficiency in the production of industrial merchandises.

Key words: products, industrial enterprise, export potential, advanced technology, import substitution, industrial zone.

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՒՍՏԱՄՅԱՆ

*Գործիսի պետական համալսարանի տնտեսագիտության և
հասարակագիտական առարկաների ամբիոնի ասիստենտ*

SWOT ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԲՈՒՀԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՍՏԱԿԱՐԳԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈւՂԻՆԵՐԻ ԲԱՅԱՀԱՅՄԱՆ ՄԵԹՈԴ ¹

Հոդվածում ներկայացված է բուհի կառավարման համակարգի կատարելագործման ուղիների բացահայտման մեթոդաբանության ընտրությունը՝ հիմք ընդունելով SWOT վերլուծության հիմնական մեթոդաբանական մոտեցումները: Առաջարկվել է բուհի կողմից շուկայում առաջատար դիրքեր գրավելու ներուժը բնութագրող ընդհանրացնող ցուցանիշի հաշվարկման կարգը: Ներկայացված մեթոդիկայի կիրառումը ընձեռում է հետևյալ հնարավորությունները՝ ամբողջի զաղափարը ներառող ցուցանիշներով գնահատել բուհի կառավարման համակարգի թույլ և ուժեղ կողմերը, հնարավորություններն ու սպառնալիքները բնութագրող մասնակի և ընդհանրացնող ցուցանիշները: Ըստ առանձին գործոնների՝ հաշվարկված մասնակի ցուցանիշների համեմատական վերլուծության արդյունքները թույլ են տալիս բացահայտել ներքին և արտաքին միջավայրում առկա թույլ կողմերն ու սպառնալիքները, մշակել և իրականացնել դրանց առնչվող հնարավորությունների օգտագործման մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ:

Բանալի բառեր. բուհ, կառավարում, SWOT վերլուծություն, թույլ և ուժեղ կողմեր, հնարավորություններ ու սպառնալիքներ, մասնակի և ընդհանրացնող ցուցանիշներ:

МАРГАРИТ АРУСТАМЯН

*Ассистент кафедры экономики и общественных предметов
Горисского государственного университета*

SWOT-АНАЛИЗ КАК МЕТОД ВЫЯВЛЕНИЯ ПУТЕЙ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ВУЗОМ

В статье представлены основные методические подходы метода SWOT анализа как метода выявления путей совершенствования системы

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Հովսեփյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Մարգարյանը**:

управления вузом.

Предложена методика расчета обобщающего показателя, характеризующего потенциал вуза для лидирования на рынке. Применение предложенной методики предоставляет следующие возможности: с помощью обобщающего показателя оценить слабые и сильные стороны управления вузом, частные и обобщающие показатели, характеризующие возможности и угрозы. Результаты сравнительного анализа частных показателей, рассчитанных по отдельным факторам, позволяют выявить слабые стороны и угрозы во внутренней и внешней среде, разработать и провести мероприятия, направленные на повышение уровня использования их возможностей.

Ключевые слова: ВУЗ, управление, SWOT-анализ, сильные и слабые стороны, возможности и угрозы, частные и обобщающие показатели.

MARGARIT ARUSTAMYAN

Assistant of the Department of Economics of Goris State University

SWOT ANALYSIS AS A UNIVERSITY MANAGEMENT METHODOLOGY OF REVEALING PATHWAYS

This article refers to the higher educational institution management system for efficiency evaluation methods. Influencing factors on the preparation process of higher education professionals are presented. SWOT analysis issues to assess the level of efficiency of higher education management system are also discussed. Fractional and general indicators characterizing the level of efficiency in higher educational institution management system are examined in this article. SWOT analysis is a method of strategic planning used for assessment of factors and affects, influencing the university.

Key words: SWOT analysis, university, management, higher education, methods, Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats.

**ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆՈՒՄ¹**

Ժամանակակից ժողովրդավարության պայմաններում արդյունավետ հանրային ծառայության համակարգի ձևավորումն սկզբունքային նշանակություն է ստանում պետության, հասարակության և անհատի հարաբերությունների կարգավորման համար, ուստի հանրային կառավարման համակարգի բարեփոխումներում առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել հանրային ծառայության հիմնախնդիրների լուծմանը: Հոդվածում ներկայացված են ՀՀ-ում հանրային ծառայության ինստիտուտի ներդրման և զարգացման առանձնահատկությունները: Վերլուծվել են հանրային ծառայության իրավական և կազմակերպական հիմքերը, քննարկվել է հանրային ծառայության համակարգի հետագա կատարելագործման անհրաժեշտությունը:

Բանալի բառեր. հանրային ծառայություն, հանրային ծառայող, պետական բարձրաստիճան պաշտոնատար անձ, համայնքային ծառայություն, քաղաքացիական ծառայություն, պաշտոն, համակարգ:

АСМИК АРУТЮНЯН

Ассистент кафедры Менеджмента АГЭУ

**ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПУБЛИЧНОЙ СЛУЖБЫ
В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ**

В условиях современной демократии, формирование эффективной системы публичной службы получает принципиальное значение для регулирования отношений между государством, обществом и гражданином. Следовательно, при осуществлении реформ системы публичного управления особое внимание должно быть уделено решению вопросов публичной службы. В статье представлены особенности внедрения и развития института публичной службы в РА,

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Ռ. Հայրապետյանը**, գրախոսել **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը**:

проанализированы правовые и организационные основы публичной службы, обсуждена необходимость дальнейшего совершенствования системы публичной службы.

Ключевые слова: публичная служба, государственный служащий, государственный высокопоставленный чиновник, муниципальная служба, гражданская служба, должность, система.

HASMIK HARUTYUNYAN

Assistant Professor of Chair of Management at ASUE

***FEATURES OF INTRODUCTION AND DEVELOPMENT OF THE
PUBLIC SERVICE IN REPUBLIC OF ARMENIA***

Formation of efficient public service system obtains fundamental importance in terms of regulating relations among the state, society and the individual in today's democracy. Therefore, special attention should be paid at solution of the issues of the public service during the reforms related to public administration system. This article presents peculiarities of introducing and developing public service institution in the Republic of Armenia, in parallel with development of a new public administration system. Legal and organizational grounds of public service are analyzed, and the need for further improvement of the public service system was discussed.

Key words: public service, public servant, high-ranking government official, municipal service, civil service, position, system.

ԱՆԱՀԻՏ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի ասպիրանտ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱՊԵՐՎՈՒՄԻ ԲԱՆԱԿԱՏՈՒՄԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ¹

Հոդվածը նվիրված է հանրային ծառայողների ընտրության և վերապատրաստման խնդիրներին: Ուսումնասիրվել են հանրային ծառայողների ընտրության և հավաքագրման նորարական մոտեցումներ, հետազոտվել են հանրային ծառայողների վերապատրաստման վերաբերյալ օրենսդրական նորմերը, վեր են հանվել գոյություն ունեցող խնդիրները և առաջարկվել համապատասխան լուծումներ:

Բանալի բառեր. հանրային ծառայող, քաղաքացիական ծառայող, հանրային ծառայողների ընտրություն, հանրային ծառայողների վերապատրաստում, քաղաքացիական ծառայության խորհուրդ:

АНАИТ ТАДЕВОСЯН

Аспирант факультета экономики и менеджмента ЕГУ

ОРГАНИЗАЦИЯ ПОДБОРА И ПЕРЕПОДГОТОВКИ ПУБЛИЧНЫХ СЛУЖАЩИХ

Статья посвящена задачам подбора и переподготовки публичных служащих. Исследованы инновационные подходы отбора и подбора публичных служащих, проанализированы правовые нормы, касающиеся переподготовки публичных служащих, выявлены существующие задачи и предложены соответствующие решения .

Ключевые слова: публичный служащий, гражданский служащий, подбор публичных служащих, переподготовка публичных служащих, Совет гражданской службы.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **ս.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը**, գրախոսել՝ **ս.գ.թ. Մ. Հայրիյանը**:

SELECTION AND TRAINING OF PUBLIC SERVANTS

The scientific article is devoted to the issues related to selection and training of public servants. Innovative approaches of recruitment and selection of public servants are examined along with the legal norms, certification and training issues of public servants, as well as some solutions to mentioned issues.

Key words: public servant, civil servant, selection of the public servants, training of the public servants, Civil Service Council.

ԳՈՀԱՐ ԿՈՒՐԴԴԻՆՅԱՆ

ՀՊՏՀ մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ասպիրանտ

ՀՀ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՕՐԵՆՄԱՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԸ ԵՎ ԴՐԱ ԿԱՍԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ¹

Հողվածում վերլուծվել է ներդրումային ոլորտը կանոնակարգող հայաստանյան օրենսդրությունը, մասնավորապես՝ «Օտարերկրյա ներդրումների մասին», «Շահութահարկի մասին», «ԱԱՀ մասին», «Ազատ տնտեսական գոտիների» և «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքները և դրանցով սահմանված համապատասխան արտոնությունները: Անդրադարձ է կատարվել նաև ներդրումների փոխադարձ պաշտպանության ու խրախուսման մասին վավերացված միջազգային երկկողմ և բազմակողմ, ինչպես նաև եկամտի և գույքի կրկնակի հարկումը բացառելուն ուղղված միջազգային համաձայնագրերին:

Բանալի բառեր. ներդրումային ոլորտը կարգավորող օրենսդրություն, դատախարավական բարեփոխում, ներդրումների փոխադարձ պաշտպանություն, միջազգային համաձայնագիր, եկամտի և գույքի կրկնակի հարկում, հարկային արտոնություն, օտարերկրյա ներդրում, շահութահարկ, ԱԱՀ, ազատ տնտեսական գոտի, տնտեսական մրցակցություն:

ГОАР КУРГИНЯН

Аспирант кафедры макроэкономики АГЭУ

ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ БАЗА, РЕГУЛИРУЮЩАЯ ИНВЕСТИЦИОННУЮ СРЕДУ РА, И ПРОБЛЕМЫ ЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В данной статье проанализировано законодательство Республики Армения, регулирующее инвестиционную среду в стране, в частности, законы РА «Об иностранных инвестициях», «О налоге на прибыль», «О налоге на добавленную стоимость», «О свободных экономических зонах» и «О защите экономической конкуренции», а также установленные ими соответствующие льготы. Кроме этого, в статье представлены двусторонние и многосторонние международные соглашения о двухсторонней защите инвестиций, а также международные соглашения о

---

¹ Հողվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դրոցենտ Մ.Վարապետյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Բոստանջյանը:**

предотвращения двойного налогообложения доходов и имущества.

Ключевые слова: регулирующее инвестиционный сектор законодательство, судебная реформа, двусторонняя защита инвестиций, международное соглашение, двойное налогообложение доходов и имущества, налоговые льготы, иностранные инвестиции, налог на прибыль, налог на добавленную стоимость, свободная экономическая зона, экономическая конкуренция.

GOHAR KURGHINYAN

*Graduate Student of Chair of Macroeconomics of the
Armenian State University of Economics*

***THE INVESTMENT ENVIRONMENT LEGISLATION OF THE REPUBLIC
OF ARMENIA AND METHODS TO IMPROVE IT***

The article presents economic analysis of investment environment legislation in the Republic of Armenia, particularly, the laws of the Republic of Armenia “On foreign investments”, “On profit tax”, “On value added tax”, “On free economic zones”, “On protection of economic competition”, as well as the corresponding remissions defined by them.

Conducted analysis in this article considers also international, bilateral and multilateral investment agreements related to mutual protection and promotion of investments, as well as to the international agreements on prevention of double taxation of income and property (double tax treaties).

Key words: investment environment legislation, judicial reform, mutual protection of investments, international agreement, double taxation of income and property, tax remission, foreign investment, profit tax, value added tax, free economic zone, economic competition.

**ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆՂԻՐՆԵՐԸ
ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ ¹**

Հոդվածը նվիրված է առևտրային բանկերում և բանկային համակարգում ֆինանսական հսկողության իրականացման հիմնախնդիրների ուսումնասիրությանը: Անդրադարձ է կատարվել վերջին ֆինանսատնտեսական ճգնաժամին, որի առաջացման պատճառներից մեկը հանդիսացավ ֆինանսական հսկողության համակարգերի թերի, ոչ լիարժեք լինելը: Ֆինանսական հսկողության գործող համակարգերը չկանխարգելեցին և չմեղմացրեցին ճգնաժամը և նրա հետևանքները:

Աշխատանքում դիտարկվել է ֆինանսական հսկողության համակարգերի կատարելագործման ուղիների բացահայտման մտտեցումներ:

Բանալի բառեր. բանկային համակարգ, ֆինանսական հսկողություն, առևտրային բանկեր, սկզբունքներ և առանձնահատկություններ:

ОГАННЕС ГЕВОРКЯН

Аспирант факультета экономики и управления ЕГУ

**ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В
БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ РА**

Статья посвящена проблемам финансового контроля в коммерческих банках и банковской системе в целом. Автор ссылается на финансовый кризис, одной из причин которого явились изъяны и неполноценность систем финансового контроля. Действующие системы финансового контроля не смогли предотвратить и ослабить негативное влияние кризиса.

В работе рассмотрены подходы по выявлению путей улучшения систем финансового контроля.

Ключевые слова: банковская система, финансовый контроль, коммерческие банки, принципы и особенности.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Բայադյանը:**

HOVHANNES GEVORGYAN

*Ph.D. Student of Faculty of Economics and management of
Yerevan State University*

***ISSUES RELATED TO FINANCIAL CONTROL IN THE BANKING
SYSTEM OF RA***

This article is dedicated to the issues related to financial control systems of commercial banks and banking system. Reference is made to recent financial crisis where one of the causes was deficient and incomplete nature of financial control systems. Existing financial control processes could not prevent and weaken the negative impact of the crisis. Study examines certain ways to improve financial control systems.

Key words: banking system, financial control, commercial banks, principals and characteristics.

**ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ՓՈՐՁԸ ¹**

Հոդվածում քննարկվում է պետական կառավարման մարմինների ձևավորման միջազգային փորձը, դիտարկվում են մի շարք երկրների կառավարման համակարգերում առկա տարբերություններն ու նմանությունները: Առանձին դիտարկվում է նաև Հարավային Կովկասի երկրների կառավարման համակարգերի առանձնահատկությունները:

Առաջարկվում է Հայաստանում հանրային ծառայության ոլորտի մի շարք օրենսդրական փոփոխություններ, ինչը կբարձրացնի հանրային ծառայողների արհեստավարժությունը, օրենքով կամրագրի բարձրաստիճան պաշտոնյաների էթիկայի նորմերի սահմանները:

Բանալի բառեր. կառավարման համակարգ, հանրային ծառայություն, միջազգային փորձ, էթիկայի հանձնաժողով, արդյունավետ կառավարում:

ЛИЛИТ САЯН

Соискатель кафедры общественного управления Академии государственного управления РА

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНОВ
ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ИНСТИТУТА
ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ**

В статье обсуждается международный опыт формирования органов государственного управления, рассматриваются различия и сходства систем управлений нескольких стран. Отдельно рассматриваются особенности систем управления стран Южного Кавказа.

Предлагаются различные законодательные изменения в сфере публичной службы Армении, что повысит профессионализм публичных служащих, законодательно зафиксирует границы этических норм

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ. Ա. Զալինյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը:**

высокопоставленных лиц.

Ключевые слова: система управления, государственная служба, международный опыт, комитет по этике, эффективное управление.

LILIT SAYAN

*Applicant in Public Administration Department of
Public Administration Academy of RA*

***INTERNATIONAL EXPERIENCE OF GOVERNMENT STRUCTURES
AND PUBLIC SERVICE INSTITUTION FORMATION***

This article is related to the international experience of government structures and public service institution formation, including the differences and similarities in mentioned structures of government in a number of countries. Certain characteristics of government systems in countries of South Caucasus are contemplated as well.

Several changes in legislation are suggested aimed to competence and skills of public servants in the field of public service of Armenia, which will improve the professionalism of public servants, and to delineate the range of ethical norms for senior officials.

Key words: system of government, public service, international experience, Ethics Committee, effective management.

ՀԱՅԿ ԲԱՂԴԱՍՍԱՐՅԱՆ

Հայաստանի պետական պոլիտեխնիկական համալսարանի հայցորդ

ԲՆԱԿԱՆ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԼՈՒԾՄԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ¹

Հոդվածում քննարկվել են մենաշնորհների առաջացման պատճառները և տնտեսական հիմքերը, դրանց ազդեցությունը տնտեսական համակարգի գործունեության վրա, ինչպես նաև մենաշնորհների դեմ պայքարի եղանակները: Ներկայացվել են բնական մենաշնորհների առանձնահատկությունները և դրանց պետական կարգավորման նպատակները: Մշակվել են բնական մենաշնորհների պետական կարգավորման հիմնական մոտեցումները և ուղղությունները Հայաստանի Հանրապետությունում: Առաջարկվել են լուծումներ բնական մենաշնորհների սակագնային կարգավորման վերաբերյալ՝ հիմնված սպառողների և տնտեսավարող սուբյեկտների շահերի հաշվեկշռվածության ապահովման վրա:

Բանալի բառեր. բնական մենաշնորհ, տնտեսական մրցակցություն, հակամենաշնորհային քաղաքականություն, հանրային ծառայություններ, սակագնային կարգավորում:

АЙК БАГДАСАРЯН

Соискатель Государственного политехнического университета Армении

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ И ПОДХОДЫ К ИХ РЕШЕНИЮ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

В статье рассмотрены экономические основы и причины возникновения монополий, их влияние на функционирование экономической системы, а также способы борьбы против монополий. Представлены особенности естественных монополий и цели их государственного регулирования. Разработаны основные подходы и направления государственного регулирования естественных монополий в Республике Армения. Представлены решения по тарифному регулированию естественных монополий, основанные на обеспечении сбалансированности интересов потребителей и хозяйствующих субъектов.

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը**:

Ключевые слова: естественная монополия, экономическая конкуренция, антимонопольная политика, публичные услуги, тарифное регулирование.

HAYK BAGHDASARYAN

Applicant of State Politechnic University of Armenia

***THE GOALS AND THE FEATURES OF THE STATE REGULATION OF
THE NATURAL MONOPOLIES***

Economic origins and causes of forming monopolies are discussed in this article along with their impact on economic trends and ways of fighting against monopolies. Main aspects of natural monopolies and principal causes of state regulation are presented. Basic approaches and the directions of state regulation of natural monopolies are developed for the RA. New solutions for tariff regulation of natural monopolies, based on anticipated balance of interests of consumers and business entities are presented in this article.

Key words: natural monopoly, economic competitiveness, antimonopoly policy, public services, tariff regulation.

**ՀԱՅ-ՉԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈՐՁԻ
ՈւՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ¹**

Չինաստանը, դրսևորելով կայուն տնտեսական առաջընթաց և իրականացնելով արտաքին տնտեսական ակտիվ քաղաքականություն, դարձել է աշխարհի գերհզոր տերություններից մեկը: Միաժամանակ, 2012 թվականից ի վեր, նա ՀՀ առևտրական երկրորդ խոշոր գործընկերն է: Այս տեսանկյունից, երկու երկրների խոշոր ընկերությունները, ծավալելով արդյունավետ համագործակցություն, կարող են նշանակալի դրական ազդեցություն ունենալ համընդհանուր տնտեսական ցուցանիշների վրա: Սակայն, ցավոք, այսօր պատկերն ամեննին էլ հուսադրող չէ. ՀՀ և ՉԺՀ տնտեսական համագործակցությունը և, մասնավորապես, համատեղ ձեռնարկությունների գործունեությունը շատ հեռու են առկա ներուժի ենթադրվող մակարդակից:

Հետազոտությունում Armenian Sahlevs LLC և China Haitan Group ընկերությունների հաջող համագործակցության օրինակով ցույց է տրվել համատեղ ձեռնարկության ստեղծման գործընթացը, իրականացվել են հաշվարկներ՝ հիմնավորելու համար տնտեսական նպատակահարմարությունը համատեղ ձեռնարկությունների ստեղծման համար (տե՛ս **Աղյուսակ 1**), ուսումնասիրվել է Հայաստանի գրավչությունը համատեղ ձեռնարկություններ ստեղծելու առումով: Մասնավորապես՝ կատարվել են հաշվարկներ միևնույն արտադրանքը Հայաստանում արտադրելու դեպքում շուկայական արժեքի և Չինաստանից ներմուծելու դեպքում վերջնական շուկայական գնի միջև տարբերությունը պարզելու համար:

Բացահայտվել է, որ առավել ձեռնտու է արտադրությունը կազմակերպել Հայաստանում (կրակայրիչի օրինակով), քան արտադրել Չինաստանում և արտահանել Հայաստան, հաշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ Չինաստանում արտադրությունը կազմակերպելիս կազմակերպությունը ստանում է «մասշտաբից էֆեկտ»:

---

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Մ. Մելքունյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը**:

Մեկ միավոր կրակայրիչի վրա կատարված ծախսերը, ՀՀ դրամ¹

<i>Ծախսեր</i>	<i>Արտադրված ՀՀ-ում</i>		<i>Ծախսեր</i>	<i>Ներմուծված Չինաստանից</i>
Հումք	20.00		Արտահ. գին	33.00
Աշխատուժ	8.00		Փոխադրում և այլ ծախսեր	3.00
Փոխադրում	1.00		Հարկեր	16.00
Այլ	15.00			
Ընդամենը	44.00		Ընդամենը	52.00

Այստեղ ուշագրավ է նաև, որ պարզվել է, որ Հայաստանում տնտեսապես շահավետ է աշխատատար ապրանքատեսակների արտադրությունը, որոնք կարող են նույնիսկ մրցակցել Չինաստանի պես աշխատուժով «հարուստ» երկրի հետ:

Բանալի բաներ. Sahlevs ՍՊԸ, աշխատատար արտադրություն, ծախսեր, հումք:

ХУАНГ КИАНГ

Аспирант АГЭУ

**РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ОПЫТА АРМЯНО-КИТАЙСКИХ
СОВМЕСТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

“China Haitian Group” и армянская ООО “Sahlevs” создали совместное предприятие в 2010-ом году. Главным проектом было производство зажигалок в Армении. Бизнес продолжался на протяжении трех лет. Наиболее благоприятными условиями для бизнеса были многочисленная рабочая сила в Армении и низкая средняя зарплата по сравнению с Китаем. Таким образом, это очень важно для создания трудоемкой индустрии на китайско-армянских совместных предприятиях.

Ключевые слова: ООО “Sahlevs”, трудоемкое производство, расходы, сырье.

---

1 Տվյալները վերցված են «SAHLEVS» ՍՊԸ-ից:

HUANG QIANG

Ph.D. student of ASUE

***RESULTS OF RESEARCH EXPERIENCE IN THE CHINESE-ARMENIAN JOINT
VENTURES***

“China Haitian Group” and Armenian “SAHLEVS” LLC have established joint venture in 2010. The main objective of this project was to produce lighters in Armenia. The business has continued to operate over 3 years. Among the competitive advantages the best favorable conditions for conducting business in Armenia are the available qualified and semi-qualified labor force and the average competitive salary which is lower than in China. Therefore it is important for Chinese -Armenian joint venture to develop labor-intensive industries in Armenia.

Keywords: Sahlevs LLC, labor-intensive, cost, raw material.

ԲԱԺԻՆ 3 ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

*ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ՈւՍՈւՄՆԱՍԻՐՈւԹՅՈւՆ
(Թ.ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆԻ «ՏՆՏԵՄԱԿԱՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈւՆ.
ՈԱԶՄԱՎԱՐՈւԹՅԱՆ ՈւՐՎԱԳԾԵՐ» ՄԵՆԱԳՐՈւԹՅՈւՆԸ)*

Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Թաթուլ Մանասերյանի** մասնագիտական բարձր ներուժը պայմանավորված է նրա կրթական և գիտական պատշաճ մակարդակով, որն արտացոլված է նրա կենսագրությունում: Բարձրագույն տնտեսագիտական կրթությունը ստանալով Կիևի պետական համալսարանում՝ Մանասերյանը սկսել է իր գիտական ուղին որպես տնտեսագետ, այնուհետև աշխատել որպես կրտսեր գիտաշխատող, ավագ գիտաշխատող, գիտական խմբի ղեկավար ԽՍՀՄ Պետպլանի պլանավորման և նորմատիվների ԳՀԻ Հայկական մասնաճյուղում, որտեղ որպես իրականացվող գիտական աշխատանքների ղեկավար, անձամբ աղիթ եմ ունեցել ավելի մոտիկից ծանոթանալու հայցողի գիտելիքներին, դրանց դրսևորումներին ինչպես տեսական, այնպես էլ գործնական տեսանկյուններից: Նա Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտում գործող «Օր-Դար» հրատարակչության խմբագրական խորհրդի անդամ է: Նրա գիտական մշակումներն օգտագործվել են, մասնավորապես, Հայաստանում առաջին արդյունաբերական-առևտրային միավորումների ձևավորման ժամանակ: 1987թ. Թ.Մանասերյանը պաշտպանել է ատենախոսություն միջազգային արժույթային հարաբերությունների գծով և արժանացել գիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի՝ Երևանի պետական համալսարանի մասնագիտացված խորհրդի կողմից: Նա գրեթե հինգ տարի դասավանդել է Հարավային Կալիֆոռնիայի Ռեդլինդա համալսարանում, որի գիտական խորհրդի կողմից 1997թ. արժանացել է «Գերազանց դասավանդման համար» մրցանակ: Ավելի ուշ՝ 2001 թվականին, նրան

շնորհիվ է տնտեսագիտության դոկտորի գիտական աստիճան, ինչը վկայում է բարձր մասնագիտական բացառիկ կարողությունների մասին:

«Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագր-
ծեր» մենագրությունը, մեր համոզմամբ, լիովին համապատասխա-
նում է հումանիտար գիտություններից՝ տնտեսագիտության բնա-
գավառին: Ավելին, գիտական այս արժեքավոր ուսումնասիրու-
թյան մեջ հայցողին հաջողվել է առանձնահատուկ կերպով զու-
գակցել և խորն ուսումնասիրության ենթարկել ինչպես անհատի
կենսագործունեությանը, այնպես էլ առանձին տնտեսավարող
սուբյեկտների, ձեռնարկությունների՝ միկրո մակարդակի և մակրո
մակարդակի տնտեսական հիմնահարցերին առնչվող խնդիրները՝
դրանց հանգուցալուծումը պայմանավորելով տարածաշրջանային
և գլոբալ զարգացումների ազդեցություններով:

Պակաս կարևոր չէ նաև հեղինակի աշխատանքային գործու-
նեությունը: Այն մեծապես նպաստել է գիտական բարձրարժեք
ուսումնասիրության իրականացմանը և դրան հաղորդել կիրա-
ռական հստակ ուղղվածություն: 1991 թվականից Թ.Մանասերյանը
հիմնադրել է «Այլընտրանք» հետազոտական կենտրոնը, իսկ 2011
թվականից նրա կողմից հիմնադրվել է «Այլընտրանք» գիտական
հանդեսը, որն ընդգրկած է ՀՀ ԲՈՀ-ի կողմից գիտական ատենախո-
սությունների հիմնադրությունների տպագրության համար ընդունելի
պարբերականների ցանկում: Նա Երևանի պետական համալսա-
րանի տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի պրոֆե-
սոր է, Բելգիայի Անտվերպենի համալսարանի և Իտալիայի
Սալենտոյի համալսարանի այցելու պրոֆեսոր է: Որպես պահանջ-
ված մասնագետ, պրոֆեսոր Թ.Մանասերյանին հաճախ հրավի-
րում են տեղական և արտերկրի հեռուստաընկերություններով
մեկնաբանելու ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ համաշխարհա-
յին տնտեսությունում տեղի ունեցող բազմաբնույթ միտումներն ու
զարգացումները:

Ինդրո առարկա որևէ անձի, մարդկանց խմբերի, տարածքի

կամ օբյեկտի անվտանգությունը Թ.Մանասերյանը դիտարկում է որպես բազմաբնույթ հարաբերությունների համակարգում առկա վիճակ, որը ներքին և արտաքին սպառնալիքների պայմաններում դրսևորվում է գոյապահպանման ու զարգացման ունակությամբ և կայունությամբ փոխազդելու անկանխատեսելի տարբեր երևույթներին: Որքան կայուն է տնտեսական համակարգը և դրա միջճյուղային կառուցվածքը, այնքան կենսունակ է տնտեսությունն ու այնքան բարձր է տվյալ համակարգի անվտանգությունը: Ըստ որում՝ համակարգի բաղադրիչների միջև համամասնությունների ամեն մի խախտում հանգեցնում է տնտեսության ապակայունացման: Հետևաբար, տնտեսական անվտանգության պետական ռազմավարության գլխավոր նպատակը տնտեսության այնպիսի զարգացման ապահովումն է, որի դեպքում կստեղծվեն մարդու կյանքի և առաջխաղացման, հասարակության սոցիալ-տնտեսական ու ռազմաքաղաքական կայունության, ինչպես նաև պետության ամբողջականության պահպանման, ներքին և արտաքին սպառնալիքների հաջողությամբ դիմակայելու ընդունելի պայմաններ:

Կարևոր է նկատել, որ հեղինակը տնտեսական անվտանգությունն առանձնացված ձևով չի վերլուծում: Այն ածանցյալ վիճակում է դիտարկվում տնտեսական բարեփոխումների հիմնախնդիրներից դրանց հանգուցալուծման, ինչպես նաև հասարակության զարգացման յուրաքանչյուր փուլում: Դա արտաքին և ներքին ազդեցություններին տնտեսության դիմադրողականության աստիճանն է, ինչպես նաև զարգացման փոփոխվող պայմաններին արդյունավետ հարմարվելու ունակությունը: Այս սկզբունքն ենթադրում է նաև տնտեսության կողմից բնակչության բարեկեցության բավարար մակարդակի ապահովման կարողություն, որին, նախ և առաջ, կարելի է հասնել արտադրական պաշարների ասպարեզում ազգային անկախության և տնտեսական քաղաքականության իրականացման ինքնուրույնության պահպանմամբ:

Սուտ երկու տասնամյակ Թ.Մանասերյանի կողմից իրականացված գիտական այս արժեքավոր ուսումնասիրության նպատակն է

տնտեսական անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը միտված տնտեսական քաղաքականության բարելավման տեսական և գործնական հարցերի վերլուծությունը, ինչպես նաև ներքին ու արտաքին գործոնների բացասական ազդեցության պայմաններում երկրի ներքին և արտաքին տնտեսական անվտանգության ապահովմանն ուղղված կոնկրետ առաջարկությունների մշակումը: Դրանց համաձայն՝ այսօր տնտեսական անվտանգության ապահովումը պետք է ընդգրկվի մեր պետության կարևորագույն գործառույթների շարքում: Երկրում նոր տնտեսական հարաբերությունների համակարգի ձևավորման, համաշխարհային շուկայում երկրի մրցակցային առավելությունների արդյունավետ իրականացման, տեղական արտադրողների և սպառողների շահերի պաշտպանության, բնակչության կենսամակարդակի աստիճանական բարձրացման ուղղված ծրագրերի մշակմանն ու իրականացման անհրաժեշտություն է առաջացել: Վերջինս, պահանջում է պարզել շուկայական հարաբերություններին անցում կատարող երկրի տնտեսական անվտանգության առանձնահատկությունները, քննարկել արտաքին տնտեսական անվտանգության ապահովումն իրականացնող գործոնները և դրանց փոխազդեցությունները, ինչպես նաև բացահայտել ներքին ու արտաքին անվտանգության խնդիրները և դրանց հանգուցալուծման դերը տնտեսական անկախության ձեռքբերման գործում:

Հիշատակված հիմնահարցերից յուրաքանչյուրը ներկայանում է որպես ընդգրկուն և խիստ արդիական վերլուծության առարկա, իսկ դրանց ուղղությամբ մշակվող առաջարկները միտված են բարելավելու պետության մակրոտնտեսական քաղաքականությունը՝ տնտեսական անվտանգության ապահովման տեսանկյունից:

Գրքում վերլուծության առարկա են ազգային անվտանգության կարևոր բաղադրիչներից՝ երկրի տնտեսական անվտանգության ապահովման ռազմավարության հիմնահարցերը, ներառյալ ազգային շահերը, պետության դերը համարժեք ռազմավարության մշակմանն ու կիրարկման գործում: Առանձնահատուկ կարևորվում

են մարդու կենսագործունեությանն առնչվող սպառնալիքները, որոնք առնչվում են նրա կենսապահովմանը, սպառողական գաժարուղին, աղքատությանը, սոցիալական ոլորտին, ժողովրդագրական ռիսկերին, ներառյալ արտագաղթը, անպտղությունը, բնակչության «ծերացումը», «ուղեղների արտահոսքը»: Տնտեսական սպառնալիքներն առանձին վերլուծության առարկա են ինչպես միկրո մակարդակում, հաշվի առնելով դրանց հնարավոր անդրադարձերն ապրանքների և դրանք արտադրող ձեռնարկությունների մրցունակության, ներդրումների, նորարարությունների, բարձր տեխնոլոգիաների կիրառման ու մտավոր ներուժի օգտագործման վրա, այնպես էլ ողջ տնտեսության մասշտաբով և համապետական, համազգային շահերի տեսանկյուններից: Միաժամանակ, ներկայացվում են տնտեսական անվտանգության ապահովման իրավական հիմքերը, ինչպես նաև տնտեսական սպառնալիքների դեմ պայքարում գլոբալ համագործակցության հեռանկարները:

Իր գիտական և գործնական ուղղվածությամբ գիրքը նախատեսված է երկրի օրենսդիր և գործադիր մարմինների, գործարարների, փորձագետների և հարափոփոխ աշխարհում Հայաստանի տնտեսական խնդիրներով մտահոգ լայն շրջանակների համար:

Ըստ էության՝ Թաթուլ Մանասերյանի «Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագծեր» մենագրությունն իր տեսակի մեջ եզակի գիտական արժեք է ներկայացնում: Այն անկախության տարիներին տնտեսագիտական հանրության կողմից ներկայացված առավել հաջողված և գործնական կիրառության տեսանկյունից խիստ արժեքավոր ուսումնասիրություններից է:

Էդուարդ Օրդյան
Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

ЭДУАРД ОРДЯН,
*директор Института экономики и управления,
доктор экономических наук, профессор*

**ЦЕННОЕ НАУЧНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ
(МОНОГРАФИЯ ПРОФ. ТАТУЛА МАНАСЕРЯНА:
"ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: СИЛУЭТЫ СТРАТЕГИИ")**

Автору этого ценного научного исследования удалось объединить глубокий и всесторонний анализ экономических угроз, связанных с повседневной жизнью и работой человека, с анализом проблем, связанных с экономической безопасностью предпринимательства на микро и макро уровнях, а также общих рисков и разрушительных процессов на уровне региональных и глобальных экономических тенденций.

Одним из основных целей данного исследования, проведенного в течение двух десятилетий, является выявление основ государственной экономической политики и стратегии развития, с целью обеспечения необходимого уровня экономической безопасности. На основе предложенных рекомендаций, обеспечение экономической безопасности должно превратиться в важнейшую функцию государства в Армении.

Учитывая научные и прикладные предложения, эта работа может быть полезна для законодательной и исполнительной ветвей власти, для деловых людей, специалистов, а также для тех, кого интересуют экономические проблемы Армении в современном динамично развивающемся и быстро меняющемся мире.

В действительности, работа профессора Татула Манасеряна "Экономическая безопасность: силуэты стратегии" является исключительно важным анализом, представляющим редкую научную ценность. Это чрезвычайно полезный анализ, практически – наиболее полное и конструктивное исследование, проведенное и представленное академическими кругами Армении за годы независимости.

EDUARD ORDYAN

*Director of the Institute of Economics and Management,
Doctor of Economics, Professor*

***VALUABLE ACADEMIC STUDY
(PROF. TATOUL MANASSERIAN'S MANUSCRIPT "ECONOMIC
SECURITY: STRATEGY SILHOUETTE")***

Author of this valuable academic study have managed to combine deep and comprehensive analysis of economic threats related to individual's daily life and work with the one related to economic security concerns of entrepreneurship on micro and macro levels, as well as common risks and destructive trends in regional and global economic environment.

One of the major objectives of this study, conducted over two decades is to reveal the fundamentals of state economic policy and development strategy to support requested degree of economic security. Based on suggested recommendations, maintaining economic security shall turn into a major task of the government in Armenia.

Considering academic and down-to-earth, practicable applications, this manuscript may be useful for legislative and executive branches of the government, for business people, experts, as well as for those who are concerned with economic issues of Armenia in today's dynamic developments and rapidly changing world.

In fact, Prof. Tatoul Manasserialian's manuscript "Economic security: strategy silhouette" is a marvelous study, a rare academic value. It is an extremely useful analysis, the most complete and constructive research conducted and presented by academic circles of Armenia during the years of independence.

ԲԱԺԻՆ 4

ՄԵՐ ՀՈՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

ՆՇԱՆԱՎՈՐ ԼԵԶՎԱԲԱՆԸ, ԽՄԲԱԳԻՐՆ Ու ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԸ
(մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր,
ՀՀ ՄԳԱ ակադեմիկոս ԼԱՎՐԵՆՏԻ ԱՇՈՏԻ ՄԻՐԶՈՅԱՆ - 65)

*2015 թվականի մայիսի 22-ին լրացավ անվանի լեզվաբան, իմբրագիր և մանկավարժ, Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի «Օր-Դար» հրատարակչության իմբրագիր, ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի, Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանի վաստակաշատ դասախոս, պրոֆեսոր, Հայաստանի մանկավարժահոգեբանական գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս **Լավրենտի Աշոտի Միրզոյանի** ծննդյան 65-ամյակը: Անվանի գիտնական-մանկավարժը մեծ ներդրում ունի Հայաստանում մայրենիի անադարտության ու պահպանության, լեզվական քաղաքականության պետական ծրագրի մշակման ու իրականացման, տերմինաշինության, մատաղ սերնդի և երիտասարդության կրթության ու դաստիարակության, գրահրատարակչության, հայ մամուլի զարգացման գործում: Մեծ է նրա վաստակը հայոց լեզվի մեթոդիկայի, հայ մանկավարժության պատմության հետազոտման գործընթացում: Առանձնահատուկ են նրա ուսումնասիրությունները՝ նվիրված Մխիթարյան միաբանության երևելի այրերին, մեր հայրենի ոստանին՝ Երևանին, Տավուշի տարածաշրջանին, հայագիտության տարբեր շրջաններին:*

Լավրենտի Միրզոյանը ծնվել է 1950 թվականին, Տավուշի մարզի Չորաթան գյուղում: Գերազանցությամբ ավարտել է Ներքին Կարմիրաղբյուրի միջնակարգ դպրոցը, ապա Երևանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի ժուռնալիստիկայի բաժինը: 1973-ին ավարտելով բուհը՝ ուղեգրվել է սովորելու ասպիրանտուրայում, համատեղությամբ աշխատել ժուռնալիստիկայի ամբիոնում՝ տարրալուծաբան (լաբորանտ) և միննույն ժամանակ կատարել «Երևանի համալսարան» թերթի պատասխա-

նատու քարտուղարի պարտականությունները: Թերթում հանդես է եկել տարբեր ծածկանուններով: Կարճ ժամանակ անց հրավիրվել է աշխատելու հանրապետական մամուլում. 1975-ից մինչև 1980թթ. եղել է «Պիոներ կանչ»-ի բաժնի վարիչ, «Ավանգարդ»-ի պատասխանատու քարտուղար՝ ապա խմբագրի տեղակալ, իսկ 1987-ին նշանակվել «Հայոց լեզուն և գրականությունը դպրոցում» մանկավարժական ամսագրի գլխավոր խմբագիր: Այդ ժամանակաշրջանում դրսևորվում են երիտասարդ խմբագրի կազմակերպչական ունակությունները. մանկավարժական գիտական հանդեսը համընդհանուր ճանաչման է արժանանում, տպաքանակը հասնում է մոտ 100.000-ի՝ բազմաթիվ բաժանորդներ ունենալով սփյուռքում և ԽՍՀՄ-ում: Կարճ ժամանակում Լ.Միրզոյանը՝ ամենաերիտասարդ խմբագիրը, հրավիրվում է աշխատանքի Հայաստանի Կուկուսի կենտրոն՝ որպես գաղափարախոսական բաժնի մամուլի սեկտորի գլխավոր տեսուչ:

1990 թվականին Լ.Միրզոյանը ընտրվում է Երևանի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր, այնուհետև մշակույթի, լեզվի և լրատվության հանձնաժողովի նախագահ և Երբաղխորհրդի նախագահության անդամ: Լինելով անկախության հանրաքվեի քաղաքային հանձնաժողովի անդամ՝ զգալի աշխատանք է կատարել մայրաքաղաքում, նպաստել նորանկախ հայրենիքի կայացմանը և զարգացմանը:

Այդ տարիներին Լ.Միրզոյանը եղել է Հայաստանի հեռուստառադիոպետկոմի ինֆորմացիայի գլխավոր խմբագրության գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝ «Լրաբեր» ծրագրի տնօրենը: Մեր երկրի համար այդ դժվար տարիներին մեծ աշխատանք էին կատարում լրաբերցիները, նրանց հետ՝ տնօրենը, ովքեր հայտնվում էին ռազմաճակատի թեժ կետերում, սահմանամերձ գոտիներում, հայրենիքի համար կարևոր իրադարձությունների կիզակետում. դպրոցները կիսափակ էին, դաժան ցուրտ էր, ձմեռ, դժնդակ օրեր, հացի կտրոններ, վիրավոր ու նահատակ հայորդիներ...

Լ.Միրզոյանն ամենուր էր. առաջին գծում, իսկ երեկոյան՝ մումի լույսի ներքո գրում ու խմբագրում էր իր հոդվածները, գրքերը և պատահական չէ, որ նրա «Առձեռն մայրենի» ձեռնարկը դառնում է դպրոց չհաճախող երեխաների սեղանի գիրքը՝ ունենալով չորս

հրատարակություն:

Պետական, հասարակական գործունեությանը համընթաց նա հավատարիմ է մնում իր կոչմանը. հիմնադրում և խմբագրում է «Հայ աշխարհ», «Համայնք», «Էրեբունի», «Քաղաքացիական ծառայություն» թերթերը, «Պայքար» և «Հանրային կառավարում» ամսագրերը:

1998-ին Լ.Միրզոյանը հրավիրվում է աշխատանքի ՀՀ կառավարման դպրոց (այժմ ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիա)՝ որպես դասախոս և պրոֆեսոր Էդ. Օրոյանի հիմնադրած «Պետական ծառայություն» հրատարակչության բաժնի պետ՝ գլխավոր խմբագիր: Այդ հրատարակչությամբ մեր հանրապետությունում սկիզբ է դրվում պետական, տեղական ինքնակառավարման ոլորտներին վերաբերող գրքերի, ուսումնական դասագրքերի, ձեռնարկների, մեթոդական մշակումների և ուղեցույցների հրատարակության գործընթացին (հրատարակվել է շուրջ 200 գիրք):

Պրոֆ. Էդ. Օրոյանի հետ համագործակցությամբ՝ հիմնադրվել է Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի գիտական աշխատանքների ժողովածուն, որի պատասխանատու խմբագրի պարտականությունները կատարում է Լ.Միրզոյանը (լույս է տեսել ժողովածուի 7 հատոր): 2001 թվականին Լ.Միրզոյանը նշանակվել է ՀՀ մշակույթի նախարարության աշխատակազմի հրատարակչական գործի գործակալության պետի տեղակալ, 2004թ. մայիսին՝ ՀՀ լեզվի պետական տեսչության պետ: Այս ոլորտներում անգնահատելի են անվանի խմբագրի, հրատարակչի, լեզվաբանի ծառայությունները: Լինելով ՀՀ կառավարության անվանակոչությունների, անվանափոխությունների պետական հանձնաժողովի անդամ՝ Լ.Միրզոյանը խմբագրել է «Հայաստանի ազգային ատլաս»-ը (2 հատոր), Երևանի պատմաաշխարհագրական ատլասը, ԼՂՀ ատլասը, «Տերմինաբանական և ուղղագրական տեղեկատու»-ն, տառադարձել շուրջ 30 000 աշխարհագրական անուններ, մշակել և գործածության մեջ դրել բազմաթիվ տերմինների հայերեն համարժեքները:

1973-ից մինչև այսօր Լ.Միրզոյանը զբաղվում է նաև մանկավարժությամբ, տարբեր բուհերում՝ ԵՊՀ, Խ. Մքովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում, Ճար-

տարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանում, ՀՀ ՊԿ ակադեմիայում, Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտում: Դասախոսում է «Հայոց լեզու», «Հայոց լեզվի մեթոդիկա», «Գրաբար», «Հայոց մամուլի պատմություն», «Պետական և պաշտոնական լեզու», «Պետական փաստաթղթաշրջանառություն», «Բանակցությունների վարման հմտություններ», «Ժողովների և խորհրդակցությունների վարման կառավարչական մեթոդներ», «Հանրության հետ կապերի կազմակերպում» և այլն: Վերջին տարիներին եղել է Խ. Աբովյանի անվան մանկավարժական համալսարանի պրոռեկտոր, ՀՊՏՀ (տնտեսագիտական) աշխատակազմի ղեկավարը:

Լ.Միրզոյանը մանկավարժական գիտությունների թեկնածու է, դոցենտ, մի շարք բուհերի պրոֆեսոր, իսկ 2006-ին ընտրվել է Հայաստանի մանկավարժաժողովրդական գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս, մի շարք գիտական հանդեսների, խմբագրական խորհրդների անդամ: Նա ՀՀ ժուռնալիստների միության և Մարզական լրագրողների ֆեդերացիայի անդամ է 1975-ից, ՀՀ ժուռնալիստների միության մրցանակակիր: 2007-ին հանդիսավորությամբ նշվել է ճանաչված մտավորականի ժուռնալիստական գործունեության 45-ամյակը, իսկ 2010-ին՝ Հայաստանում և Արցախում պետականորեն նշվել է ծննդյան 60-ամյակը:

Լ.Միրզոյանը բազմաթիվ գրքերի հեղինակ է: Հրատարակել է.

1. «Առձեռն մայրենի» (1992, 1993, 1994, 1995),
2. «Ուղղագրական, հոմանիշների, դարձվածաբանական դպրոցական բառգիրք» (1997),
3. «Իմացաբանական շտեմարան» (1999),
4. «Գրպանի ուղղագրական բառարան» (2002, 2004),
5. «Երևան» (2000),
6. «Մխալ և ճիշտ» (2005),
7. «Մանվել Քաջունի» (2005),
8. «Հավերժության դողանջներ» (2008),
9. «Տավուշ» (2010),
10. «Կյանքի ուղեցույց» (2012),
11. «Կայացման ակնթարթներ» (2014),
12. «Խոսում են հերոսները» (1984),

13. «Նորացման շնչով» (1985):

Լավրենտի Միրզոյանը արժանացել է բազմաթիվ պարգևների.

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության «Ոսկե հուշամեդալ», (2006),

ՀՀ մշակույթի և երիտասարդության հարցերի նախարարության «Ոսկե մեդալ» (2007),

ՀՀ պաշտպանության նախարարության «Գարեգին Նժդեհ» (2010),

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի «Ոսկե մեդալ» (2014),

ԼՂՀ պետական՝ «Երախտագիտություն» մեդալ (2013),

«Ֆրիտյոֆ Նանսեն» Ոսկե մեդալ (2009),

ՀՀ Ազգային գրադարանի «Հակոբ Մեղապարտ» մեդալ (2009),

ԵԿՄ-ի «Ոսկե կրծքանշան» (2011), «20-ամյակի մեդալ» (2012):

Անվանի լեզվաբան-խմբագիրը շուրջ 3000 հոդվածների, հարցազրույցների, մեկնաբանությունների հեղինակ է, խմբագրել է մոտ 4000 մամուլ, մշակել մի շարք տերմինների հայերեն համարժեքները: Շուտով տպագրության կհանգնվեն Լ.Միրզոյանի և Վ.Մադոյանի «Անգլերեն-Ռուսերեն-Հայերեն պոլիտեխնիկական» 100.000 բառ և հոդված ընգրկող արժեքավոր բառարանը, «Տավշո արմատներ», «Բազմավեպը և մանկավարժության հիմնահարցերը», «Երևելի Միխիթարյանները» ուշագրավ գրքերը:

Ծննդյան օրվա առթիվ բազմաթիվ են հեռագրերը, շնորհավորանքները, ողջույնի խոսքերը, իսկ ՀՀ Նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Վիգեն Սարգսյանն իր հեռագրում նշում է. «Գնահատելի է լեզվաբանի, խմբագրի և մանկավարժի Ձեր երկարամյա գործունեությունը ի նպաստ մեր ոսկեդենիկ մայրենիի մաքրության և անաղարտության: Մաղթում եմ Ձեզ քաջառողջություն, երջանիկ կյանք, նորանոր հաջողություններ Ձեր շնորհակալ գործունեության մեջ...»: Իսկ Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի գիտական խորհրդի և տնօրեն պրոֆեսոր Էդ.Օրդյանի ուղերձում արժևորվել է նրա գիտամանկավարժական հասարակական-քաղաքական գործունեությունը:

«Օր-Նար» հրատարակչության խմբագրական խորհուրդ

ЗНАМЕНИТЫЙ ЛИНГВИСТ, РЕДАКТОР И ПЕДАГОГ
(кандидат педагогических наук, профессор, академик Академии РА
педагого-психологических наук
ЛАВРЕНТИЙ АШОТОВИЧ МИРЗОЯН - 65)

*22 мая 2015 года исполнилось 65 лет со дня рождения знаменитого лингвиста, редактора и педагога, ответственного редактора сборника научных трудов Института экономики и управления, заслуженного лектора, профессора Академии государственного управления РА и Национального университета архитектуры и строительства Армении, академика Академии педагого-психологических наук РА **Лаврентия Ашотовича Мирзояна**. Знаменитый ученый-педагог внес существенный вклад по сохранению чистоты родного армянского языка, разработке и реализации государственной программы языковой политики, созданию и переводу терминов на армянский, обучению и воспитанию нового поколения и молодежи, развитию книгоиздания и армянской печати. Велики его заслуги в изучении методики преподавания армянского языка и истории армянской педагогики, в исследованиях, посвященных видным деятелям Мхитарянского единства, великому родному Еревану, Тавушской области, различным периодам арменоведения.*

Л.Мирзоян родился в селе Чоратан Тавушского марза.

1957-1967	- 8-летняя школа с.Айгепар, средняя школа Неркин Кармир Ахпюра
1968-1973	- ЕГУ, филологический факультет
1973-1975	- кафедра журналистики ЕГУ, ответственный секретарь газеты “Ереванский амалсаран”
1975-1980	- зав. отделом газеты “Пионер канч”
1978-1979	- Высшая комсомольская школа, Москва
1980-1981	- редактор телетеатра
1982-1987	- ответственный секретарь, заместитель редактора газеты “Авангард”
1987-1990	- главный редактор журнала “Армянский язык и литература в школе”
1990-1991	- идеологический отдел ЦК Компартии Армении, главный инспектор
1991-1993	- заместитель главного редактора главной редакции информации Государственного комитета телерадиовещания РА
1992-1995	- главный редактор газеты “Армянский мир” (Айашхар)
1995-1997	- редактор, редактор-директор журнала “Пайкар”
1997-1999	- главный редактор газеты “Эребуни”
1998-в настоящее время	- начальник издательского отдела Академии государственного управления РА
1998-2001	- главный редактор газеты “Амайнк”

- 2001-2004 - заместитель начальника Издательского агентства
- 2003-2004 - главный редактор газеты “Гражданская служба”
- 2004-2010 - Начальник Государственной инспекции языка РА
- 2004-в настоящее время - редактор журнала “Публичное управление”
- 2010-2011 - проректор Армянского государственного педагогического университета им. Х.Абовяна
- 2011-2012 - руководитель аппарата Армянского государственного экономического университета
- 2012-в настоящее время - лектор Национального университета архитектуры и строительства Армении
- 1990-1995 - депутат Городского совета Еревана, председатель комиссии по культуре, языку и информации, член правления Ереванского городского совета
- 1996-1999 - член совета старейшин общины Эребуни г.Еревана
- 1999 - профессор Университета Анания Ширакаци
- 2006 - кандидат педагогических наук
- 2006 - академик Академии педагого-психологических наук РА
- 2010 - доцент кафедры педагогики Армянского государственного педагогического университета им. Х.Абовяна
- 2010 - профессор Арцахского государственного университета, НКР
- 2010 - академик Национальной академии теле- и радиовещания
- 2004 - член Терминологического комитета РА
- 2005 - член государственной комиссии правительства РА по наименованиям и переименованиям
- 2009-в настоящее время - ответственный редактор сборников научных трудов Института экономики и управления
- Награды:**
- 2006 - “Золотая медаль” Министерства образования и науки РА
- 2007 - “Золотая медаль” Министерства культуры и по делам молодежи РА
- 2009 - Золотая медаль “Фритьоф Нансен”
- 2009 - медаль “Акоп Мехапарт” Национальной библиотеки РА
- 2010 - медаль “Гарегин Нжде” Министерства обороны РА
- 2011 - “Золотой нагрудный знак” ДСЕ и медаль “ДСЕ-20”
- 2013 - государственная медаль “Благодарность”, НКР
- 2014 - “Золотая медаль” Академии государственного управления РА

Л.Мирзоян автор около 3000 статей, редактор более 300 книг, член редакционных советов ряда журналов и изданий, автор многочисленных книг. Общественно-политический деятель: заместитель председателя земляческого союза “Тавуш”, призер Союза журналистов Армении.

FAMOUS LINGUIST, EDITOR AND PEDAGOGUE
 (candidate of pedagogical sciences, professor, academician of the MGA
LAVRENTY ASHOT MIRZOYAN - 65)

Lavrenty Mirzoyan turned 65 on the 22nd of May, 2015. Mr.Mirzoyan is a famous linguist, editor, pedagogue, executive editor of a number of scientific articles in Economics and Management Institute,honored lecturer, professor of Public Administration Academy and National University of architecture and construction of Armenia, academician of psychological and pedagogical sciences of the Republic of Armenia. Famous scientist and pedagogue has contributed to the preservation of the purity of the mother tongue, the development and implementation of state language policy, education and upbringing of the younger generation and youth, publishing and in mass media development. His contribution is great in Armenian language methodology, in the history of Armenian philology research process. It's worthy to mention his studies dedicated to many outstanding people in Mghitaryan Congregation (Mghitaryan Miabanutyun), our hometown ' Yerevan, to the Tavush region, Armenian studies of different periods of history.

Lavrenti Mirzoyan was born on 22nd of May, 1950,in the village of Choratan,Tavush Region.

- 1957-1967** - Aygepar 8th grade, Nerkin Karmiraghbyur secondary school
- 1968-1973** - Yerevan State University, Faculty of philology
- 1973-1975** - Yerevan State University, Chair of Journalism, executive secretary at “Yerevan University” newspaper
- 1975-1980** - Head of the department at “Pioneer Kanch” newspaper
- 1978-1979** - Comsomol union high school, Moscow
- 1980-1981** - Editor of television theatre
- 1982-1987** - Executive secretary, then deputy editor of the newspaper “Avangard”
- 1987-1990** - Chief editor of journal “Armenian language and literature at school”
- 1990-1991** - Central Committee Ideological department, General inspector
- 1991-1993** - State Committee of Television and Radio, deputy editor of the editorial chief information
- 1992-1995** - Chief editor of “Hay Ashxar” newspaper
- 1995-1997** - Editor, editor-director of journal “Payqar”
- 1997-1999** - Chief editor of “Erebouni” newspaper
- 1998 to present** - Head of the publishing division, then – chief editor at PublicAdministrationAcademy of the Republic of Armenia
- 1998-2001** - Chief editor of “Hamaynq” newspaper
- 2002** - Training courses at Great Britain

- 2003-2004** - Deputy Head of the Publishing Agency
- 2004-2010** - The head of the State Language Inspection
- 2004 to present** - Editor of “Public Administration” journal
- 2010-2011** - Vice Chancellor at the Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan
- 2011-2012** - Chief of Staff at the Armenian State University of Economics
- 2012 to present** - Lecturer at the National University of Architecture and Construction of Armenia
- 1990-1995** - Deputy of City Council of Yerevan, chairman of culture, language and media commission, member of presidency of City Executive Committee
- 1996-1999** - Member of City council of Erebouni district
- 1999** - Professor at Anania Shirakatsi University
- 2004** - Member of the Terminology Committee
- 2006** - Candidate of Pedagogical Sciences
- 2006** - Academician of psycho-pedagogical sciences
- 2010** - Assistant Professor at Armenian State Pedagogical University in the department of Armenian Language and its Teaching methods
- 2010** - Honored professor at Artsakh State University
- 2010** - Academician of the National Academy of Radio and Television
- 2009 to present** - Executive editor of many scientific articles in Economics and Management Institute

Awards

- 2006** - Gold Memorable medal of RA Ministry of Education and Science
- 2007** - Gold Medal of RA Ministry of Culture and Youth Affairs
- 2009** - “Fridtjof Nansen” Gold Medal
- 2009** - “Hakob Meghapart” Medal of National Library of Armenia
- 2010** - “Garegin Nzhdeh” Medal of RA Ministry of Defense
- 2011** - Medal of Yerkrpah Volunteer Union
- 2012** - Commemorative medal of Yerkrpah Volunteer Union
- 2013** - NKR, Medal of Gratitude
- 2014** - Gold Medal of Public Administration Academy of RA

Lavrenti Mirzoyan is an author of around 300 articles, editor of more than 300 books, member of a number of editorial councils, author of series of books. He is a social and political figure. Vice-President of “Tavush” Compatriotic Union.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ.....7

ԲԱԺԻՆ 1: ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՅՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ.....8

ԱԶԱՏ ՔԱՒԱՆԹԱՐՅԱՆ, ՀԱՅԿԱԶ ԻԳԻԹՅԱՆ. Երկրի տնտեսական անվտանգության տեսամեթոդաբանական հիմքերը 8

ԱՆԱՀԻՏ ՀԱՍԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ. ՀՀ աշխատանքային ռեսուրսների ձևավորումը և բաշխումը 31

ԱՐՄԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ. «Հին աշխարհի» գինեգործությունը կամ գինու շուկայի միտումները Եվրամիության երկրներում 45

ԱՐԱՐԱՏ ՄԿՐՏՈՒՄՅԱՆ. Տնտեսության մրցունակության ապահովման հիմնական մեթոդները և ուղղությունները 61

ՍՄԲԱՏ ՄԵԼԻՔՅԱՆ. Բյուջետային ծախսերի իրականացման հիմնախնդիրները և դրանց առանձնահատկությունները 71

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՖԱՐՅԱՆ. Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության պետական աջակցության տնտեսական հիմքերը 80

ԳՈՂԱՐ ԿՈՒՐԴԻՆՅԱՆ. «Ներդրումային միջավայր» և «ինստիտուցիոնալ համակարգ» կատեգորիաների շուրջ 90

ՀԱՅԿ ԲԱՂՂԱՍԱՐՅԱՆ. Բնական մենաշնորհների առաջացման պատճառները և դրանց առանձնահատկությունները 105

ՍՇՈՏ ՅԱԽՇԻԲԵԿՅԱՆ. Հայաստանի պարենային ապրանքների շուկաներում տնտեսական մրցակցության և տնտեսավարող սուբյեկտների գերիշխող դիրքի կարգավորման բարելավման հարցեր 112

ՀՈՒՆԱԳ ՔԻՆԱԳ. Հայ-չինական համատեղ ձեռնարկությունների զարգացման հեռանկարների բացահայտումը երկկողմ առևտրաշրջանառության շրջանակներում 125

ԲԱԺԻՆ 2: ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ..... 135

ԷՂՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ, ՀԱՅԿ ՕՐԴՅԱՆ, ՄԱՐԻՆԵ ՀԱՅՐԻՅԱՆ. Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի համայնքային ծառայողների վերապատրաստման կարիքները և ծրագրերը 135

ԳԵՐԱՍԻՄ ԴԱՎԹՅԱՆ, ԷԼԲԻՍ ՊԵՊԼՈԶՅԱՆ. Մրցունակության պետական կարգավորման հիմնահարցեր 160

ՀԱՅԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ, ՋԱՎԱՀԻՐ ԹՈՐՈՍՅԱՆ. Հետբուհական մասնագիտական կրթական համակարգի արդյունավետության բարձրացման ուղիները. 171

ՍԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՒՍՏԱՍՅԱՆ. ՀՀ բուհերի կառավարման

իրավակազմակերպական հիմքերը	180
ԱՐՄԵԼՈՒՀԻ ՕՐԴՅԱՆ, ԱՆՆԱ ԳԵՂԱՍՅԱՆ. Հանրային ծառայությունների կառավարման միջազգային փորձը.....	194
ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐՍՅԱՆ. Արդյունաբերական քաղաքականության տեսամեթոդաբանական և իրավական հիմքերը	209
ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՒՍՏԱՍՅԱՆ. SWOT վերլուծությունը որպես բուհի կառավարման համակարգի կատարելագործման ուղիների բացահայտման մեթոդ	221
ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ. Հանրային ծառայության ներդրման և զարգացման առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում	233
ԱՆԱՀԻՏ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ. Հանրային ծառայողների ընտրության և վերապատրաստման կազմակերպումը	247
ԳՈՀԱՐ ԿՈՒՂԻՆՅԱՆ. ՀՀ ներդրումային միջավայրը կարգավորող օրենսդրական դաշտը և դրա կատարելագործման հիմնախնդիրները.....	264
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ. Ֆինանսական հսկողության հիմնախնդիրները ՀՀ բանկային համակարգում.....	278
ԼԻԼԻԹ ՄԱՅԱՆ. Պետական կառավարման մարմինների և պետական ծառայության ինստիտուտի ձևավորման միջազգային փորձը	285
ՀԱՅԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ. Բնական մենաշնորհների պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման մոտեցումները Հայաստանի Հանրապետությունում	297
ՀՈՒՆԱԳ ՔԻՄԱԳ. Հայ-չինական համատեղ ձեռնարկությունների փորձի ուսումնասիրության արդյունքներ	306
ԲԱԺԻՆ 3: ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ	314
ԷՂՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ. Արժեքավոր գիտական ուսումնասիրություն (Թ.Մանասեթյանի «Տնտեսական անվտանգություն. ռազմավարության ուրվագծեր» մենագրությունը)	314
ԲԱԺԻՆ 4: ՄԵՐ ՀՈՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ	321
ՆՇԱՆԱՎՈՐ ԼԵԶՎԱԲԱՆԸ, ԽՄԲԱԳԻՐՆ ՈՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԸ (ԼԱՎՐԵՆՏԻ ԱՇՈՏԻ ՄԻՐԶՈՅԱՆ - 65)	321

О Г Л А В Л Е Н И Е

ВВЕДЕНИЕ	7
ЧАСТЬ 1. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	8
АЗАТ КАЛАНТАРЯН, АЙКАЗ ИГИТЯН. Теоретико-методологические основы экономической безопасности страны	8
АНАИТ АМБАРЦУМЯН. Формирование и распределение трудовых ресурсов РА	31
АРМАН АРУТЮНЯН. Виноделие “древнего мира” или тенденции рынка вина в странах ЕС	45
АРАРАТ МКРТУМЯН. Основные методы и направления обеспечения конкурентоспособности экономики	61
СМБАТ МЕЛИКЯН. Проблемы реализации бюджетных расходов и их особенности	71
ТИГРАН САФАРЯН. Экономические основы государственной поддержки малого и среднего бизнеса	80
ГОАР КУРГИНЯН. О категориях “инвестиционная среда” и “институциональная система”	90
АЙК БАГДАСАРЯН. Причины возникновения естественных монополий и их особенности	105
АПОТ ЯХШИБЕКЯН. Вопросы совершенствования регулирования экономической конкуренции и доминирующего положения хозяйствующих субъектов на продовольственных рынках Армении	112
ХУАНГ КИАНГ. Раскрытие перспектив развития армяно-китайских совместных предприятий в рамках двухсторонней торговли	125
ЧАСТЬ 2. ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ	135
ЭДУАРД ОРДЯН, АЙК ОРДЯН, МАРИНЕ АЙРИЯН. Нужды и программы переподготовки муниципальных служащих аппарата мэрии Еревана	135
ГЕРАСИМ ДАВТЯН, ЭЛЬБИС ПЕПЛОЗЯН. Вопросы государственного регулирования конкурентоспособности	160
АЙК КАЗАРЯН, ДЖАВАИР ТОРОСЯН. Пути повышения эффективности системы послевузовского профессионального образования	171
МАРГАРИТ АРУСТАМЯН. Организационно-правовые основы управления вузами РА	180

АРМЕНУИ ОРДЯН, АННА ГЕГАМЯН. Международный опыт управления публичными услугами	194
СУРЕН ПАРСЯН. Теоретико-методологические и правовые основы промышленной политики	209
МАРГАРИТ АРУСТАМЯН. SWOT-анализ как метод выявления путей совершенствования системы управления вузом	221
АСМИК АРУТЮНЯН. Особенности внедрения и развития публичной службы в Республике Армения	233
АНАИТ ТАДЕВОСЯН. Организация подбора и переподготовки публичных служащих	247
ГОАР КУРГИНЯН. Законодательная база, регулирующая инвестиционную среду РА, и проблемы ее совершенствования	264
ОГАННЕС ГЕВОРКЯН. Основные проблемы финансового контроля в банковской системе РА	278
ЛИЛИТ САЯН. Международный опыт формирования органов государственного управления и института государственной службы	285
АЙК БАГДАСАРЯН. Проблемы государственного регулирования естественных монополий и подходы к их решению в Республике Армения	297
ХУАНГ КИАНГ. Результаты исследования опыта армяно-китайских совместных предприятий	306
ЧАСТЬ 3. <i>НОВЫЕ КНИГИ</i>	314
ЭДУАРД ОРДЯН. Ценное научное исследование (монография проф. Татула Манасеряна: "Экономическая безопасность: силуэты стратегии")	314
ЧАСТЬ 4. <i>НАШИ ЮБИЛЯРЫ</i>	321
Знаменитый лингвист, редактор и педагог (ЛАВРЕНТИЙ АШОТОВИЧ МИРЗОЯН - 65)	321

C O N T E N T S

<i>INTRODUCTION</i>	7
PART 1. PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT	8
AZAT QALANTARYAN, HAYKAZ IGITYAN. The theoretical aspects of country’s economic security	8
ANAHIT AMBARDZUMYAN. Formation and distribution of labor resources.....	31
ARMAN HARUTYUNYAN. Wine-making in the “old world” or current trends in EU nations’ wine markets	45
ARARAT MKRTUMYAN. Basic means and directions of economic competitiveness	61
SMBAT MELIQYAN. Problems of realization of budget expenses and their features.....	71
TIGRAN SAFARYAN. Economic underpinnings of the state support to small and medium business	80
GOHAR KURGHINYAN. Around the categories of “investment environment” and “institutional system”	90
HAYK BAGHDASARYAN. Causes of forming natural monopolies and their characteristics	105
ASHOT YAKHSHIBEKYAN. Issues of improving regulation of economic competition and the dominant position of economic entities in Armenia’s food markets	112
HUANG QIANG. From the bilateral trade between Armenia and China to see opportunity of Armenian-Chinese joint venture	125
PART 2. PROBLEMS OF MANAGEMENT	135
EDUARD ORDYAN, HAYK ORDYAN, MARINE HAYRIYAN. Needs and programs of training of municipal employees of staff of Yerevan Municipality	135
GERASIM DAVTYAN, ELBIS PEPLOZYAN. Competitiveness state regulation issues	160
HAYK GHAZARYAN, JAVAHIR TOROSYAN. Ways to increase the efficiency of postgraduate professional education system	171
MARGARIT ARUSTAMYAN. Organizational legal grounds for republic of armenia higher educational institutions management	180

ARMENUHI ORDYAN, ANNA GEHGAMYAN. International experience of public services management	194
SUREN PARSYAN. Theoretical, methodological and legal foundations of industrial policy.....	209
MARGARIT ARUSTAMYAN. SWOT analysis as a University management methodology of revealing pathways	221
HASMIK HARUTYUNYAN. Features of introduction and development of the public service in Republic of Armenia.....	233
ANAHIT TADEVOSYAN. Selection and training of public servants	247
GOHAR KURGHINYAN. The investment environment legislation of the Republic of Armenia and methods to improve it	264
HOVHANNES GEVORGYAN. Issues related to financial control in the banking system of RA	278
LILIT SAYAN. International experience of government structures and public service institution formation	285
HAYK BAGHDASARYAN. The goals and the features of the state regulation of the natural monopolies	297
HUANG QIANG. Results of research experience in the Chinese-Armenian joint ventures.....	306
PART 3. <i>NEW BOOKS</i>	314
EDUARD ORDYAN. Valuable academic study (prof. Tatoul Manasserian's manuscript "Economic security: strategy silhouette").....	314
PART 4. <i>OUR JUBILARIANS</i>	321
Famous linguist, editor and pedagogue (LAVRENTI ASHOT MIRZOYAN- 65)	321

**ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ**
(Պարբերական գիտական ժողովածու)
Գիրք 8

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ И
УПРАВЛЕНИЯ**
(Периодический научный сборник)
Книга 8

**PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT
AND MANAGEMENT**
(Periodic Scientific Collection)
Book 8

Անգլերեն տեքստերի խմբագիր՝	Թ. ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆ
Ռուսերեն տեքստերի խմբագիր՝	Մ. ՀԱՅՐԻՅԱՆ
Տեխնիկական խմբագիր՝	Մ. ՀԱՅՐԻՅԱՆ
Համակարգչային շարվածքը՝	Ա. ԳԵՂԱՄՅԱՆԻ
Սրբագրիչ՝	Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ
Նկարչական ձևավորումը՝	Ա. ԱՍՏՎԱԾԱՏՐՅԱՆԻ

Ստորագրված է տպագրության` 24.07.2015թ.
Տպագրությունը` օֆսեթ:
Չափսը` 60 x 84 1/16:
Տպաքանակը` 200:
Տպագրված է «ՎՄՎ-ՊՐԻՆՏ» հրատարակչատանը